

hláská **H**

ročník XVI, 2005, č.2

Objev tvrze Krajtu

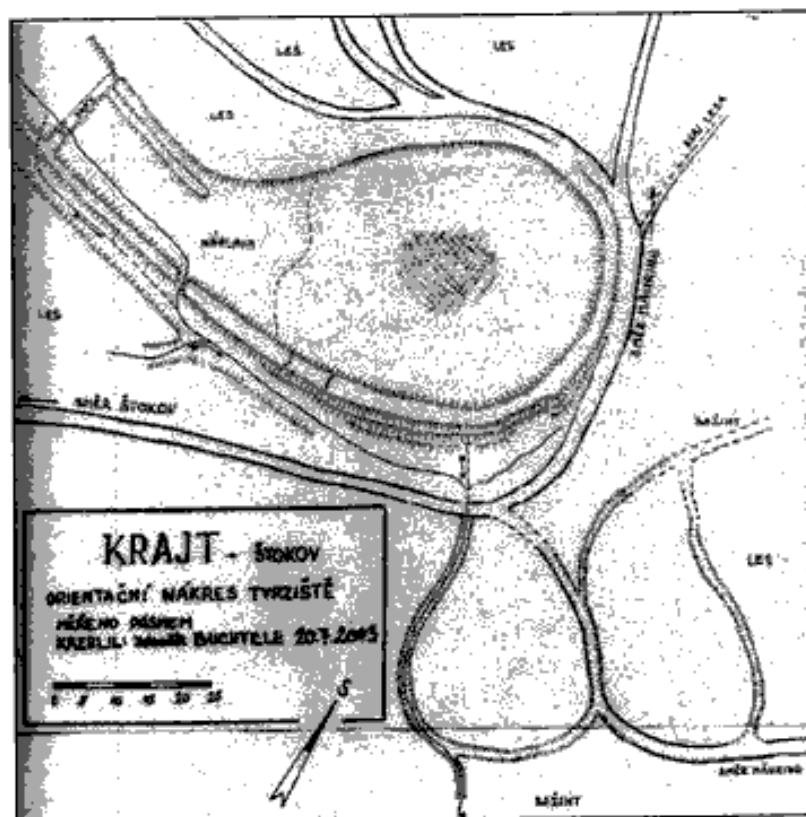
Zdeněk Buchtele

Lokalitu Krajt uvedl do historické literatury August Sedláček: Krajt (Gereute, Reut) býval manským statkem náležejícím ke hradu Tachovu, který král Ludvík dal roku 1518 v manství Jiříkovi z Trautenberka, po němž tu seděl roku 1528 jeho potomek Erhart. Poté Krajt zpustl a roku 1606 je zmíněn pustý zámek Greyte a v roce 1637 byl příslušenstvím statku Štokova pustý dvůr Krajt. Stával někde severozápadně od Štokova v lesích (Sedláček 1905, 196). August Sedláček vzápětí (1908, 454) doplnil lokalizaci o údaj, že Krajt býval „někde u tří vesnic Brand řečených“.

Lokalizace ani historické údaje A. Sedláčka nebyly odbornou literaturou zpřesněny ani po 70 letech (Bělohávek 1985, 161), i když se už v poválečné době objevily v jazykovědné literatuře zajímavé úryvky z původních pramenů a jméno lokality bylo odvozeno z německého výrazu Gereute, znamenajícího novinu, kopaninu, mytí nebo paseku (Profous 1949, 357). Úryvky pramenů využili a doplnili Z. Procházka a J. Úlovec (1988, 63) a tak se objevily některé zpřesňující údaje: Už roku 1505 se píše Jiří z Trautenberka na „Reuthu“, roku 1518 je výslovně zmíněna tvrz (Vest Rewt) s rybnatým potokem a dalším příslušenstvím, ve zprávě z roku 1528 se tvrz naopak výslovně neuvádí. V roce 1606 Václav Chlumčanský na Štokově a Jemnici dostal od Rudolfa II. do dědičného držení část tachovského panství - území s lesy, loukami a lomy ... nedaleko zámku pustého „Greyte“ po levé straně stezky Marynské když se k městečku Marynku jede (Mähring v Německu). Roku 1637 se pak při prodeji části statku Štokova k Planě připomíná ...dvůr pustý jenž slove „na Kraytu“, v lesích ležící, též s ovčínem a chalupou ovčáckou s popluzím... (není zcela jasné, zda se informace o ovčíně týká Krajtů či Štokova). V poslední uvedené práci je nadhozena možnost, že příslušné pozemky

či přímo místo Krajtů zaujal některý ze Žďarů, vyskytující se v pramenech až od roku 1727.

Na vysvětlenou: Tři vesnice řečené Brand jsou pozdější Přední Žďár, Prostřední Žďár a Zadní Žďár, tvořící dříve s několika samotami (jako např. Viehruh, Ganabartl) obec Žďár (Statistický lexikon 1934, 256) a rozkládající se západně od Štokova a severně od Halže. Prozatím poslední pokus o přibližnou lokalizaci učinil Z. Procházka. Upozornil na zaniklou lokalitu jménem Tišina, německy zvanou Kenruh či Viehruh (3 km severozápadně od Žďaru), kde stávala hájovna velkostatku Planá a vyslovil domněnku, že by do jejího okolí snad mohla být kladena podle určité podobnosti v názvu a poloze zaniklá tvrz s dvorem zvaná Krajt (Procházka 1994, 67).

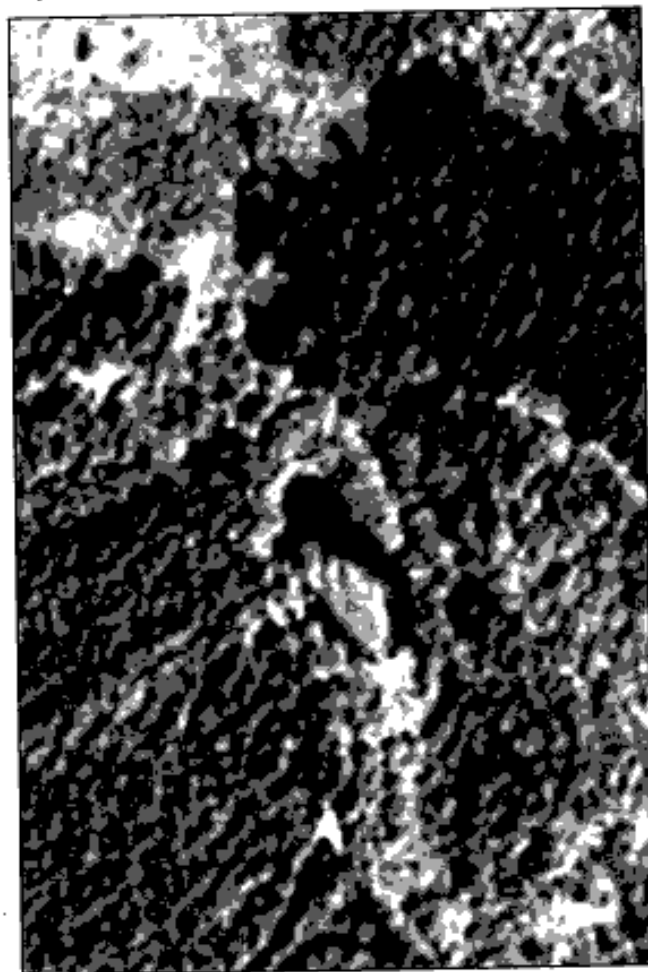

Letecký snímek zkoumané oblasti z 17. 6. 1957. V levé části je bývalá samota Ganabartl, dobře je patrný průběh cest. Tvrziště Krajt je označeno kroužkem.

Na základě uvedených údajů o Krajtě jsem se rozhodl záhadnou lokalitu, prozatím odolávající všem pokusům o její lokalizaci, nalézt. Obnášelo to provést terénní průzkum rozsáhlé zalesněné oblasti mezi Halží, Štokovem a Broumovem, kde se podle historických údajů Krajt nalézal. Nejprve jsem v uvedeném prostoru vyloučil mladší cesty na trase Štokov - Mähring a po několikaměsíčním cíleném pátrání při staré trase cesty (za pomoc děkuji J. Hrubantovi a D. Holubcovi) bylo konečně téměř po století od uvedení problematiky Krajtů do odborné literatury dne 15. července 2003 místo tvrziště lokalizováno.

Tvrziště Krajt se nachází v lesích asi 600 m východně od bývalé samoty Ganabartl (zanikla v roce 1946) a 1100 m severně od Předního Žďáru, na Hvozdném potoce, pravostranném přítoku Hamerského potoka (souřadnice: Š = 49 stupňů, 52 minut, 09,1 vteřin, D = 12 stupňů, 35 minut, 36 vteřin). Téměř kruhové tvrziště je zaplněné vodou potoka přitékajícího od západu a je využíváno jako rybník. Na přítoku nacházíme pozůstatky hráze, která původně sloužila k regulaci vody v příkopu a jejímu případnému přepouštění do náhradního koryta vedeného vně tvrziště. Po hrázi na přítoku zůstaly jen výstupky z břehů naproti sobě a pod bývalou hrází je vrstva naplavenin. Koryto pro případné odvedení potoka mimo tvrziště vede podle porušeného jižního valu. V místech, kde je přerušeno úplně, odtéká z tvrziště - rybníku přebytečná voda. V jihovýchodní části silně valem prosakuje voda a ještě dále na východ je val nově nasypán. V těchto místech je okolní terén bažinatý s vývěrem železité kyselky. Cesta Štokov - Mähring obchází tvrziště z více jak dvou třetin jeho obvodu, většinou jako staré úvozy, na jihu a východě je nověji upravena. V souladu s historickými údaji leží tvrziště nalevo od cesty.

Uprostřed vodní hladiny nenápadně vystupuje travnatý ostrůvek, který by mohl být považován za naplaveninu. Po důkladnější prohlídce ale zjistíme, že

Letecký snímek z 17. 6. 1957. detail tvrziště Krajt (uprostřed)

mezi ostrůvkem a naplaveninou na západě je stále patrný příkop, který obklopuje centrální pahrbek po celém jeho obvodu. Severní a severozápadní vnější hrana příkopu se prudce svažuje. Na jihu a jihovýchodě je na vnější straně příkopu mohutný val s vnitřní kamennou konstrukcí, dosypávanou hlínou. Ještě dnes dosahuje výšky až dva metry a měl vlastně funkci hráze, zadržující vodu v příkopu.

Případné archeologické nálezy z ostrůvku nebo i z okolí rybníka, kde je možné předpokládat zaniklý poplužní dvůr, by mohly napomoci datovat počátky osídlení této části hvozdu Českého lesa, které zřejmě souvisí s tachovským manským systémem a možná i s provozem na cestě vedoucí před zemskou hranici.

Za pomoc při koncipování článku děkuji P. Rožmberskému.

Použitá literatura: Bělohlávek, M. a kolektiv 1985: Hrad, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha; Profous, A. 1949: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny II. Praha; Procházka, Z. - Úlovec, J. 1988: Hrad, zámky a tvrze okresu Tachov I. Tachov; Procházka, Z. 1994: Český les, Tachovsko - historicko - turistický průvodce. Domažlice; Sedláček, A. 1905: Hrad, zámky a tvrze Království českého XIII. Praha; Sedláček, A. 1908: Místopisný slovník historický Království českého. Praha; Statistický lexikon obcí v zemi České, Praha 1934.

Hrad Křikava

Libor Wettengl

Asi 6 km severovýchodně od Blatné (okr. Strakonice) nad malou osadou Černívsko vyběhává z lesnaté stráně ostroh, na kterém kdysi stával hrad Křikava. Prvními, kteří se po tomto hradu psali, byli rytíři z Dornštejna blíže neznámého původu. První známý příslušník tohoto rodu, Hugo (Huk), byl v roce 1345 hofmistrem markraběho Karla a potom v roce 1348 hofmistrem české královny Blanky z Valois, první manželky Karla IV. Byla vyslovena domněnka, že Dornštejn bylo německé jméno hradu Křikavy, ale August Sedláček se přiklonil k názoru, že lokalita Dornštejn bývala někde v Německu, odkud příslušníci rodu, užívající po Dornštejně predikát, přišli do Čech a rychle tu zdomácněli. Tvrzení objevující se v moderní kastellologické literatuře, že hrad Křikava je poprvé připomínán k roku 1345, tedy asi nebude bez problémů.

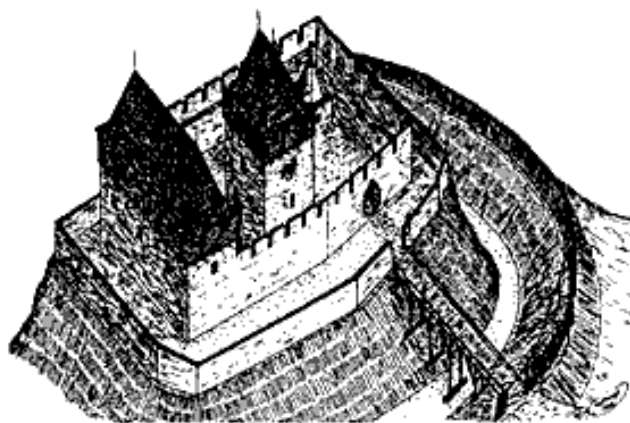
Víme, že uvedený Huk (Hugo) za své služby obdržel v manství ves Myštice na Blatensku. Karlova přízeň a držba pozemkového majetku patrně daly popud k zahájení stavby hradu jako správního centra Hugova panství a proto je roku 1357 nazýván rytířem Dornštejnem z Křikavy. Nevelký, v té době módní hrádek donjonového typu tedy již tehdy stál a někdy v té době byl také vystavěn v Černívsku kostel Nejsvětější Trojice. V roce 1362 je připomínán písemnými prameny Rupert z Křikavy, považovaný za Hukova syna, stejně tak jako bratři Kolman, Buzek, Huk a Přibyslav. Kolman rytíř z Křikavy s bratry vykonávali patronátní právo ke kostelům na panství v letech 1363, 1364 a 1367, v roce 1393 však ve pří s černívským farářem vystupují již jen Kolman s bratrem Přibyslavem. Od uvedeného roku držel Kolman se svým synem Hukem také statek Obořiště. Nejdéle z uvedených bratrů žil Přibyslav, a to ještě v roce 1399.

Hrad Křikavu poté drželi Kolmanovi synové Jindřich Kolman a Václav. Z nich Jindřich, uváděný od roku 1395 v různých jednáních, zastával za Václava IV. roku 1403 u dvora funkci menšího číšníka a krátce poté byl i mistrem královské kuchyně. Vlastnil i tvrz a statek Obořiště, které zřejmě zdědil a spolu s bratrem Václavem a ještě jedním příslušníkem rodu měl plat v městě Sušici.

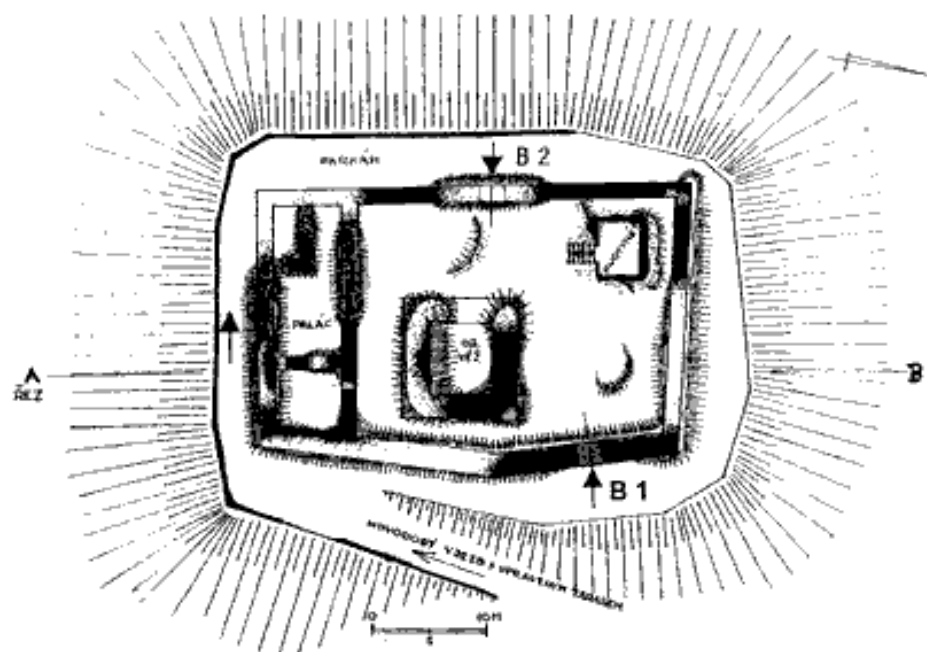
V roce 1402, za válek mezi Lucemburky, byla Křikava bez opovědění nepřítelství dobyta a vyplněna Dobešem z Boru a jeho pomocníky, možná proto, že se Jindřich Kolman postavil za Václava IV. Po uklidnění poměrů vzal panovník Jindřicha pod svou ochranu a ten

opět Křikavu ujal. Jindřich Kolman je roku 1414 naposledy připomínán ve své dvorské funkci mistra královské kuchyně, ještě roku 1419 byl podacím pánem v Černívsku, ale v témže roce prodal Petru ze Svojsína manskou ves Myštice s mlýnem a dva dvory kmetci v Černívsku s Velkou loukou; platy ve vsi Svučicích prodal bratrům z Cehnic. V té době zřejmě také prodal hrad Křikavu, ale nezachovala se o tom písemná zpráva. Je možné uvažovat o tom, že hrad nebyl po dobytí a vyplnění v roce 1402 již obnoven a že Jindřich Kolman, nezdržoval-li se zrovna u dvora, žil potom na tvrzi Obořišti u Dobříše. Jestliže však byl hrad Křikava stále ještě osazen posádkou a tedy obranyschopný, vůbec netušíme, jakým způsobem (a zda vůbec) zasáhl do vypuknuvších husitských válek. O jeho dalších osudech nic nevíme. Dostal se patrně i s Černívskem, zřejmě již jako zřícenina, k nedalekému statku Uzenicím.

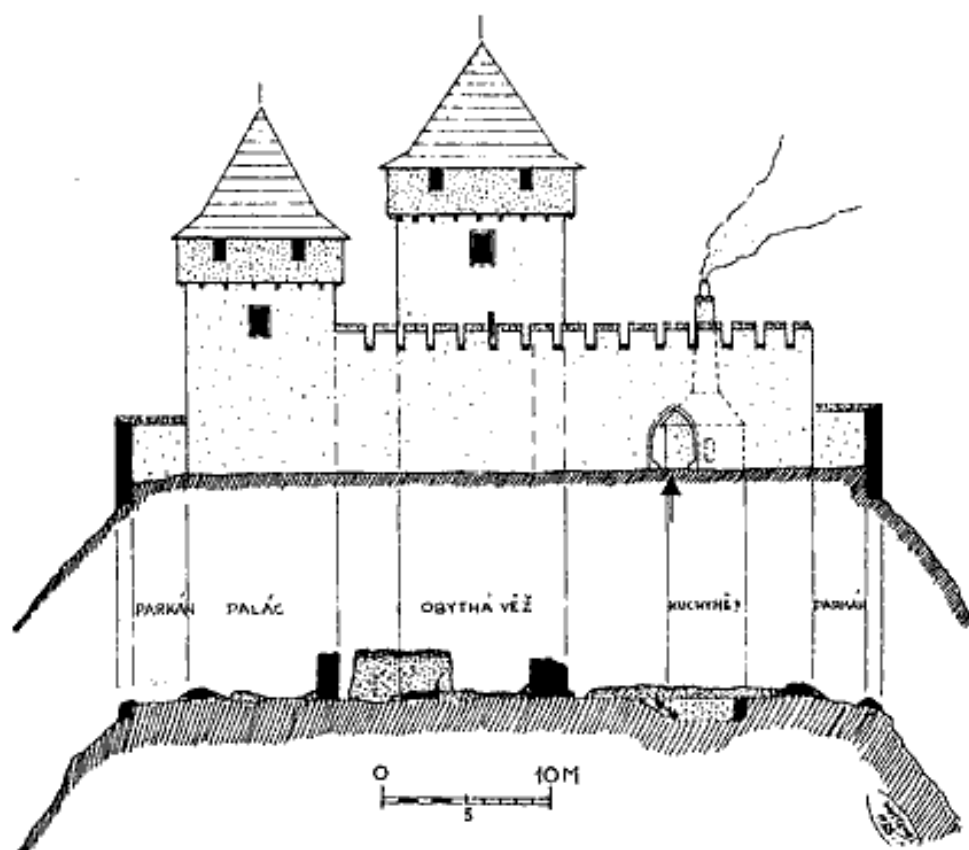
Jindřich Kolman se po prodeji Křikavy uchýlil na tvrz Obořiště nedaleko Dobříše a za husitských válek stál na katolické straně. Husité pod vedením Bohuslava ze Švamberka, Jana Bzdinky, Jana a Petra ze Svojsína a Buzka ze Smoloty přitáhli ke tvrzi Obořišti v roce 1425. 5. června se 40 oděnců a 10 jízdních položilo před tvrzi a střelili na ni z děl, praků a katapultů. Po třech dnech se jim Jindřich s ostatními obránci vzdal na milost a nemilost, ale vítězové neznali slitování. „Jindřicha z Dorštejna řečeného Kolman rozeného na Křikavě“, Oldřicha Holešku, Zikmunda Stezku ze Sokolovic a nějakého pacholka Čerta s dalšími sedmi

Hrad Křikava, pokus o rekonstrukci stavu v polovině 14. století, pohled od jihovýchodu

Hrad Křikava, půdorys. Černě nadzemní zříceniny zdi. B 1 - zadržaná starší brána, B 2 - místo mladší brány (Wettengl 1988)

Hrad Křikava, řez A - B s rekonstrukcí stavu v polovině 14. století. Pohled na východní průčelí jádra hradu. Černě zdivo v řezu, tečkovaně zdivo v pohledu, šrafovane terén v řezu

obránci svázali a upálili. Po tomto ohavném činu husité tvrz zapálili a rozbořili. Tak neslavně skončil svůj život bývalý dvořan Václava IV. a poslední známý majitel hradu Křikavy.

Zřícenina hrádku Křikavy stojí na skalnatém ostrohu nad osadou Černívsko. Hrad byl malý, chybělo mu především obvyklé předhradí. Na západní a jižní straně byl chráněn strmými svahy, na zbývajících stranách příkopem. Z obranného hlediska stojí Křikava v dosti nevýhodné poloze, protože terén od brány příkopu na

severovýchodě stoupá. Staveníště však bylo vybráno v poklidných dobách vlády Karla IV. Nevýhodná poloha byla možná příčinou jeho dobytí v roce 1402 a případného zániku za husitských válek.

Dispozice hradu byla velmi jednoduchá. Obdélník hradeb o stranách přibližně 22 x 36 metrů byl tvořen zdí o síle 130 cm; na východní mírně zalomené straně, kudy se do hradu vstupovalo a kde terén stoupá, byla zeď zesílena na dva metry. Původní brána byla prorážena v severní části této zesílené zdi, kde pozorný návštěvník nalezne v zadržce patrně venyče. Později (po roce 1402?) byla brána přeložena na západní stranu obvodové zdi. Hrad ze všech stran obklopoval parkán, obehnaný parkánovou zdí, jejíž spodní partie se dochovala ve formě tarasu. Je s podivem, že v Sedláčkových Hradech je o ohrazení parkánů poznamenáno, že byly „bezpochyby ploty nebo sruby ohrazeny“. Přeložení brány způsobilo, že přichozí musel parkánem zleva obcházet hrádek, přičemž byl k obráncům na ochozu a v podsebití hlavní hradiční zdi obrácen štítem nechráněnou pravou stranou.

Přibližně uprostřed plochy vymezené hlavní obrannou hradbou, posunuta mírně k východu, stála velká hranolová obytná věž o stranách přibližně 10 m dlouhých a o síle zdiva dva metry. Zachovaly se části severní a východní stěny do výšky asi tři metrů. Jižní stranu dispozice zaujímal obdélný palác o rozměrech přibližně 22 x 9 metrů. V jihovýchodním nároží paláce byla komora, oddělená od ostatních prostor příčkou. V nádvoří zdi bylo ještě v 80. letech minulého století dochováno úzké, dovnitř rozvěšené okénko.

Uvedené partie paláce jsou nejlépe zachovány, z ostatního zbývají jen valovité stopy základních zdí a příček, z nichž je patrné, že v jihozápadním nároží paláce byla vydělena prostora, rozdělená ještě na dvě komůrky. August Sedláček o paláci říká: „V tomto stavení byly bezpochyby konírny, byty čeledi, místnosti k uchování potřeb hospodářských, v hořejším patře snad příbytky. Vcházelo se do něj ze strany severní dveřmi, z nichž se ještě před lety zbytky kamenných futek a díry k zastrčení závoří spatřovaly. Těmito dveřmi vstupovalo se do prostranné místnosti, do níž světlo skrze

dvě okna, na obou stranách dveří se nacházející, padalo. Okna ta, z nichž jedno se na způsob střílny sůžovalo, více méně se zachovala. Konečně jest na straně západní ještě malá čtverhranná místnost, jejíž dvě strany úplně rozmetány jsou, tak že se jen skrovné památky zdi spatřují. Ale před lety ještě ty zdi stály, a spatřovaly se tu dveře, jež na venek, to jest bezpochyby do nějaké čtvrté místnosti vedly“.

Posledním objektem na hradě je čtvercový zahloubený objekt v severozápadním nároží. Místy je patrná vyzdívka stěn, objekt byl přístupný schodišťovou šjí od jihu. Celek působí dojmem polozemnice. Někdy je považována spolu se zdi parkánu za nejstarší stavbu hradu s tím, že do takto vymezeného ohrazení byl vestavěn obdélník hrádku a polozemnice se tak ocitla uvnitř nového opevnění. Tato hypotéza je velmi zajímavá, ale do problému by mohl vnést více světla jen odborný archeologický výzkum. Je dost pravděpodobné, že výstavbou hradu, kdy zde byly vybudovány prostorné kamenné budovy, by obytný význam polozemnice ztratil na důležitosti a mohla být

používána dále třeba jako hradní kuchyně. Na některých českých hradech byl k tomuto účelu využíván podobný objekt (viz hrad Týřov).

Hrad Křikava je řazen mezi rozvinuté donjonové dispozice. Tento hradní typ se začíná objevovat od roku 1300 v Čechách dost často a mezi jeho pěkné ukázky mimo Křikavu náleží například Křečov, Kozi Hrádek, Strádov, Rabštejnec a mnoho dalších.

Použitá literatura: Durdík, T.: Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Praha 2000; Kašíčka, F. - Nechvátal, B.: Hrádky na Strakonicku. Strakonice 1986; Profous, A.: Místní jména v Čechách II. Praha 1949; Sedláček, A.: Místopisný slovník Království českého. 2. vydání, Praha 1998; Sedláček, A.: Hradky, zámky a tvrze Království českého VI, XI. 2. vydání, Praha 1932, 1936; Slavík, J. - Svoboda, L.: Ke stavební podobě hrádku a tvrzi na Strakonicku. In: Castellologica bohémica 5, Praha 1996. Wettengl, L.: Zápisky o stavbě a vzhledu hradů. Rukopis z let 1980 - 1982.

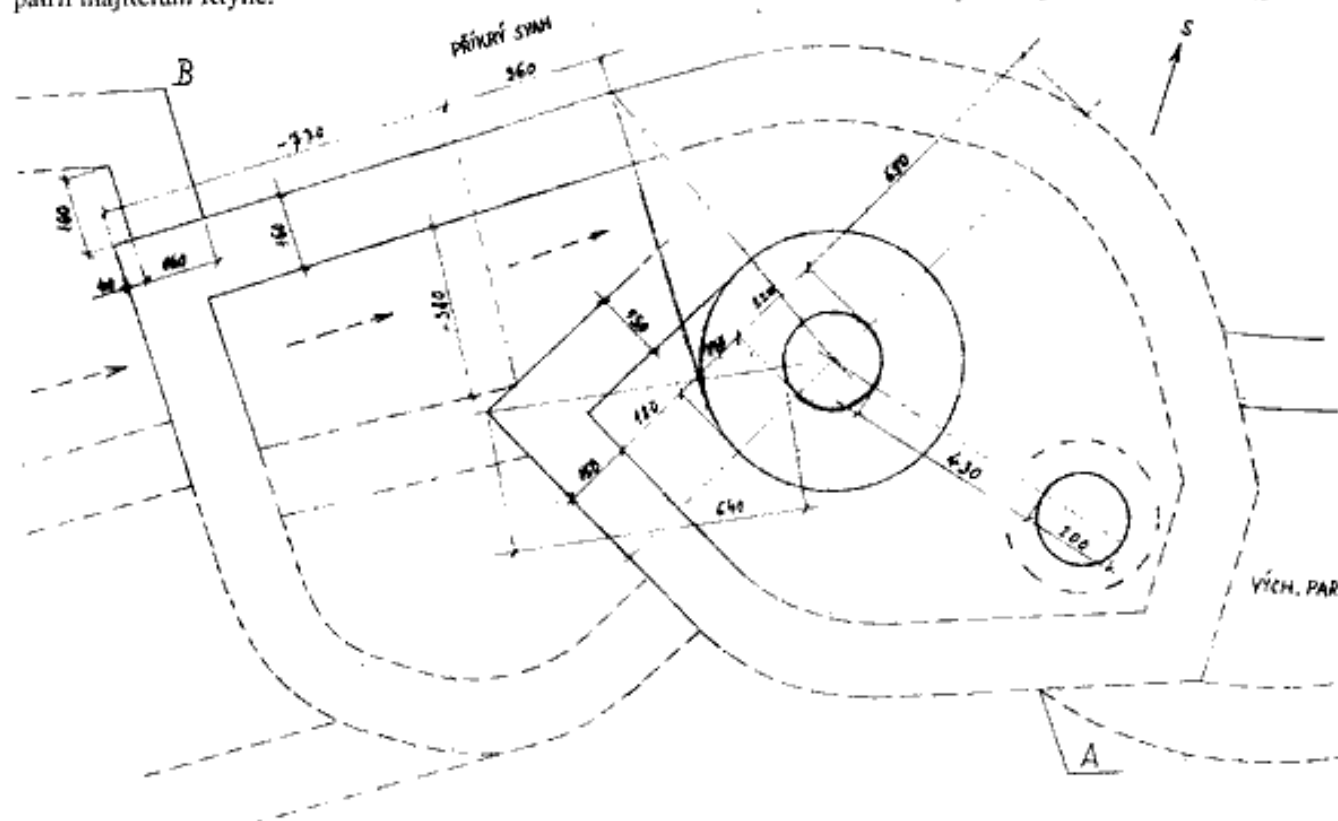
(redakčně upraveno)

Měření hradu Paradies v roce 1976

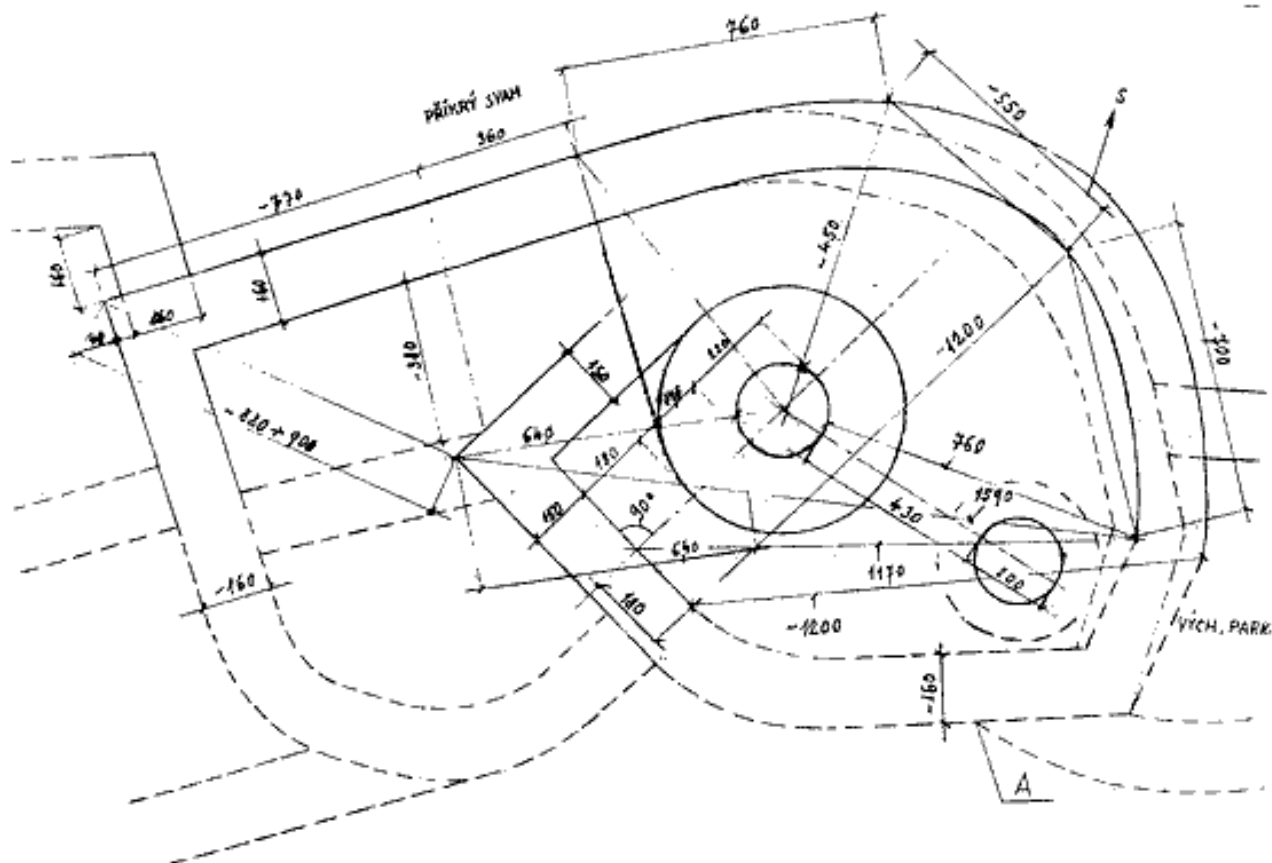
František Jan Houzím

Ve čtvrtém čísle Hlásky XV/2004 vyšel zajímavý úvodní článek Jiřího Úlovce o hradu Paradies a dalších sídlech ve Rtyni nad Bílinou, v němž byl vyčerpávajícím způsobem podrobně popsán vývoj vlastnictví Rтынě. Správně také autor uvádí, že na blízkém vrchu zvaném v minulosti Kotyně nebo Chotěny a v současnosti Chotyně nikdy nestál klášter či obětiště, nýbrž tu byl okolo roku 1402 na přání míšeňského markraběte Viléma vybudován hrad Paradies. Hrad byl pravděpodobně dobyt a zničen buď Tábority nebo Jakoubkem z Vfesovic roku 1426 po vítězné bitvě u Ústí a zřejmě již nebyl obnoven a jako bezvýznamná zřícenina pak patřil majitelům Rтынě.

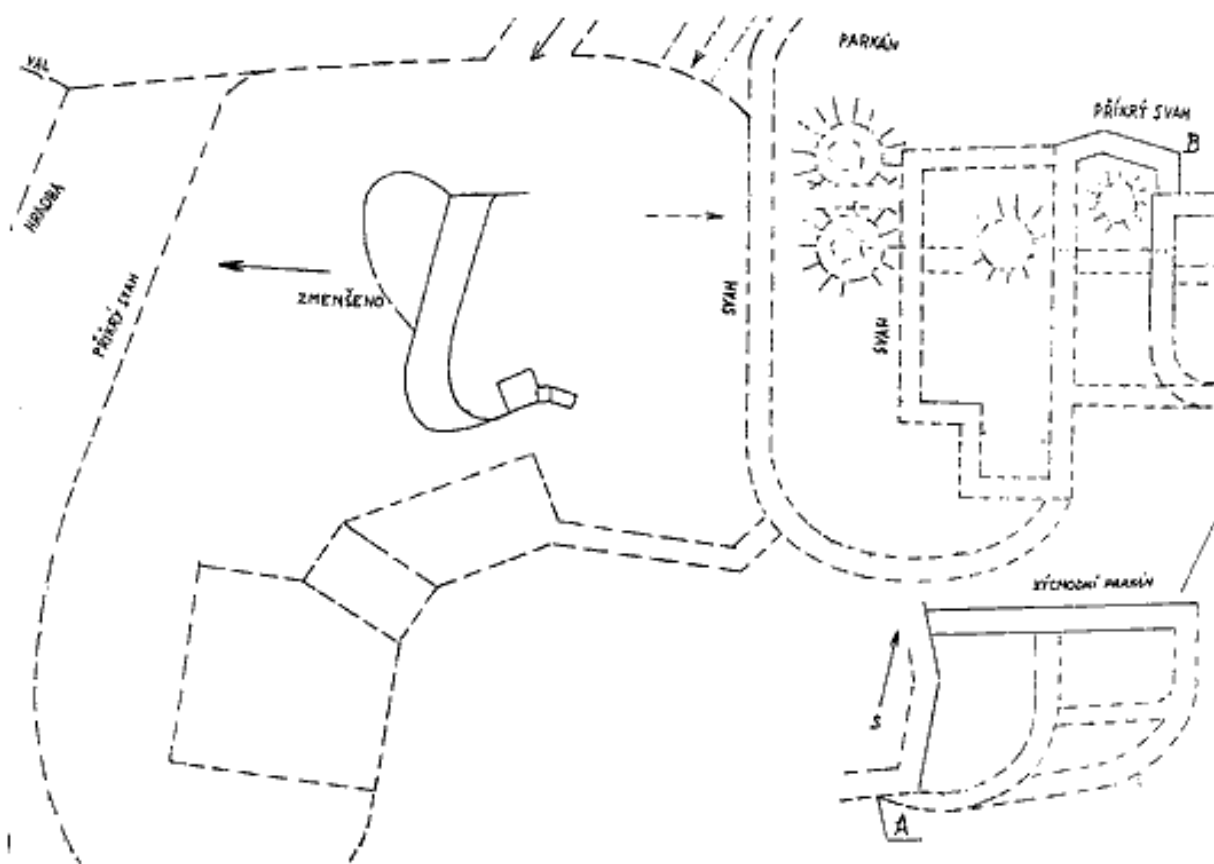
Když jsem v roce 1976 na odboru kultury v Teplicích připravoval podmínky pro archeologický výzkum hradu Kostomlaty pro PhDr. Františka Gabriela (po průzkumu jižního paláce znechucen neustálými překážkami ze strany komunistických funkcionářů dr. Gabriel průzkum ukončil), požádal mne můj představený PhDr. Karel Vilím, zda-li bych se někdy ve volném čase nepodíval na zbytky hradu na vrchu Chotyni a nezmapoval je, pokud to bude možné. Vypravil jsem se tam jednu neděli a ke svému překvapení našel a mohl zjistit v jádře hradu jak základy kulaté věže a dalšího kruhového objektu, patrně studny, tak i hradeb a zdi. Zdivo věže a některých zdi dosahovalo až do výše cca jednoho metru.

Obr. 1: Paradies (o. Teplice), plánec jádra hradu měřený metrem (F. J. Houzím 1976)

Obr. 2: *Paradies (o. Teplice), upravený pláněk jádra hradu po měření pásmem (F. J. Houzím 1976)*

Obr. 3: *Paradies (o. Teplice), orientační pláněk západních předhradí (F. J. Houzím 1976)*

Prvotní zaměření věže, studny a přilehlých zdí dvoumetrem ukazuje obr. 1. Na obr. 2 je pláněk prostorově změřen pásmem a zpřesněn tak především průběh obvodové zdi. Vzhledem k nerovnosti zdíva mohou být míry nepřesné o 1 - 2 cm. Uvnitř věže i v kruhu údajné studny začínala tehdy asi v hloubce jednoho metru suť. Hrad měl stísňené jádro s příkrými srázy na severu a jihu. Napravo na východní straně měl dvě zřetelné parkánové zřejmě zděné hradby a dále ještě patrný příkop a následný příčný val v dosti příkrém svahu (obr. 2 a zčásti 3 od „A“). Na západní straně se hrad rozšiřoval ve tři stupňovitá předhradí ohrazená hradbami a pod nimi ještě valovitým opevněním, jehož celý rozsah jsem pro

krátkost času a hustý porost nemohl zjistit. Průběh zástavby a rozměry západních předhradí jsem mohl pro husté zalesnění a omezenost času změřit jen metrem, krokováním a přibližným odhadem, stejně jako vstup do nejnižší položeného předhradí od severu při počátku severního parkánu, jehož průběh jsem pro nedostatek času již nemohl ověřit. Tato západní předhradí jsou na nákrese č. 3.

Je škoda, že od roku 1976 do roku 2002, to jest zhruba za čtvrt století, zub času a patrně i člověk tak poničily zřecninu Paradiesu. Budu rád, pomohou-li dr. Úlovcovi mé informace a plány při dalším výzkumu hradu.

(redakčně upraveno)

Zaniklá tvrz u Záhornice

Jiří Úlovec

Ves Záhornice nalezneme necelých pět kilometrů severně od Městce Králové a asi osmnáct kilometrů severovýchodně od Nymburka (okr. týž). Rozkládá se v téměř ploché krajině o nadmořské výšce kolem dvou set dvaceti metrů. Jelikož v minulosti byl její význam až na krátké období středověku spíše malý, k významným stavebním památkám patří vlastně jen kostel svatého Matouše, v jádře gotická jednolodní stavba ze 14. století, později barokně upravená. Opočal vsi se však dochoval ještě jeden svědek středověké historie vsi - tvrzíště zvané Vondrův kopec. O něm pojednává tento krátký příspěvek.

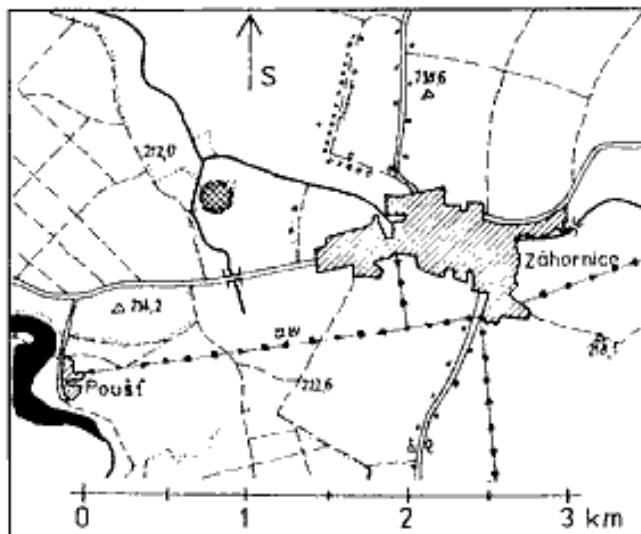
Záhornice byla založena, obdobně jako jiné okolní vsi, poměrně záhy. Nepopíratelně existovala již počátkem 13. věku, neboť na listině Přemysla Otakara I. z roku 1225 pro Hradec (dnešní Hradec Králové) nacházíme mezi několika svědky také Rivina ze Záhornice.¹⁾ Tento jinak bližší neznámý šlechtic, uvedený v listině úředníkem jako „Riuin de Zahornic“, je dosud prvním známým majitelem vsi. Následující písemné zprávy o ní však pocházejí z podstatně pozdější doby. Záhornice mezitím přešla neznámo jak a kdy do majetku českých králů a Karel IV. ji listinou ze 17. srpna 1356 potvrdil společně s Jindicemi a polovinou Počapel jako majetek kartuziánského kláštera v Praze.²⁾

Kartuziánský klášter poté držel vesnici až do počátku husitského hnutí. Záhy po získání v ní založil kostel svatého Kříže, k němuž dosadil převor Michael 12. května 1357 faráře Jana, kterého vyměnil 30. června 1360 za Načka z Ohnišťan.³⁾ Od roku 1369 až do počátku 15. století je záhornický kostel uváděn pravidelně mezi místy platícími tzv. papežský desátek, neboli poplatek zasílaný do Říma.⁴⁾

Klásterský majetek v Záhornici podlehl v souvislosti s počátkem husitské revoluce konfiskaci.⁵⁾ Část vsi byla poté připojena ke kněžickému statku, zbytek prodal Jakub Husař listinou z 12. listopadu 1455 Purkartovi z Kopidlna a z Kněžic.⁶⁾ Když pak jeho nástupce Zdeněk Loučenský prodal roku 1501 kněžický statek Mikuláši mladšímu Trčkovci z Lípy, součástí statku byla rovněž „ves Záhornice, dvůr poplužní s poplužím, dvory kmecí s platem, s krémou, s podacím kostelním v Záhornici“.⁷⁾ Záhornice poté příslušela ještě tři desetiletí ke Kněžicím a poté k veliškému panství, aniž někdy nabyla samostatnosti.

Stručný přehled historického vývoje vsi ve středověku dokládá, že Záhornice tvořila samostatný statek maximálně do poloviny 14. věku, než ji získal kartuziánský klášter. Snad právě v této době v ní rovněž vzniklo výše zmíněné panské sídlo. Než se budeme věnovat jeho popisu, uvedme pro zajímavost doklady o popisu lokality dřívějšími badateli.

Pokud je známo, do literatury uvedl záhornické sídlo F. J. Čečetka, který je roku 1908 lokalizoval západně od vsi. Tehdy rovněž uvedl zajímavou informaci, že na tvrzíšti se usadil kolem poloviny 19. století jakýsi Vondra, „v zemi obydlí si zřídil a pěstováním zeleniny i vína se zabýval. Kopec, nyní zvaný Vondrův, dosud má stopy valů a počátkem minulého věku (tj. počátkem 19. století, pozn. aut.) byly poslední zbytky stavby rozebrány“.⁸⁾ Jeho informace však zapadla, takže místní obyvatelé je sice znali, ovšem pro vědu muselo být tvrzíště znovu „objeveno“. Dokladem je informace J. J. Sokola, který psal o „záhadné umělé navršenině, snad plateau po hradíšti u obce Tábornice“.⁹⁾ Po něm navštívil lokalitu ve dnech 3. a 7. června 1952 Jaroslav Böhm a zaznamenal o ní následující: „Je to tzv. -Vondrák- nebo -Vondrákův kopec-. Na konci nízké táhlé terénní vlny je místo v obdélníku terasovitě urovnané, v jehož středu je násyp až 4 metry vysoký, rovněž obdélný, výškově nepravidel-

Obr. 1: Záhornice (okr. Nymburk), lokalizace tvrzíště na okraji lesního komplexu západně od vsi (kresba autor)

ný se zřetelným zářezem, který se vztahuje asi k zemljance Vondrově, který zde měl jakousi vinici a vinný sklep s výčepem. Z některých poloh vypadá tento násyp kuželovitě, takže jeho nápadný vzhled přirozeně dal vzniknouti představě o mohyle. Mohyla to však není, umělost násypu a úprav jest zřetelná a nepochybná. Celková konfigurace úpravy i přes novější destruktivní zásahy ukazuje, že jde o tvrz.“ J. Böhm se dále zmínil, že ve vsi zachytil pověst o nálezu meče na tvrzišti, o místě jehož uložení však nikdo neví. Pamětníci mu rovněž sdělili, že z tvrziště brali stavební kámen.¹⁰⁾

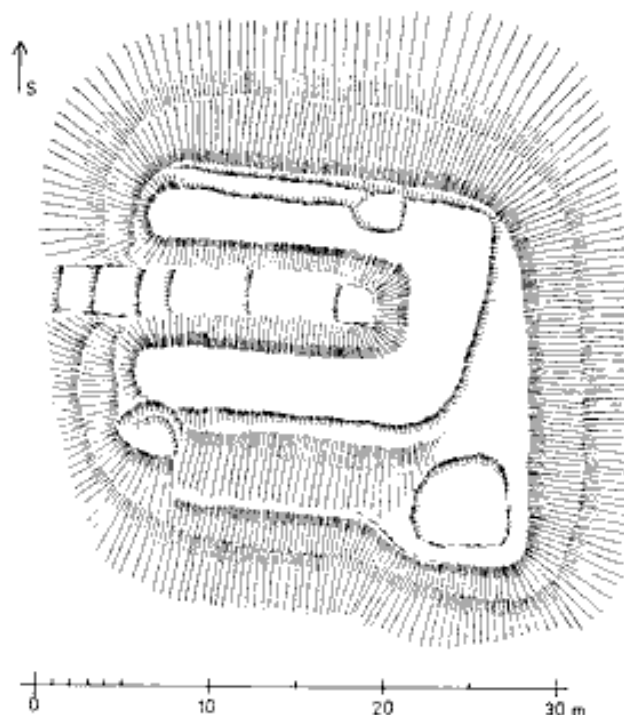
Další povrchový průzkum tvrziště provedli 28. dubna 1987 Jana Sakařová s Tomášem Durdíkem. T. Durdík ve zprávě konstatoval, že lokalita je „mohylovitá vyvýšenina, nejspíše ze značné části umělého původu, převýšená oproti okolí minimálně o šest metrů. Vrcholová plošina obsahuje středovitou depresi, na jedné straně je patrný jámovitý objekt. Z opačné strany byl nejspíše na plošinu veden přístup. Jednoznačná interpretace situace není možná, nelze vyloučit, že by se mohlo jednat o pozůstatek drobné středověké fortifikace.“ J. Sakařová doplnila rozměr obdélné vrcholové plošiny, jejíž velikost odhadla na 19 x 10 metrů.¹¹⁾ Záhornice se poté objevila rovněž v literatuře, jak dokládá soupis památek Nymburska z roku 1998.¹²⁾

Ze všech uvedených zpráv vyplývá, že západně od vsi se rozkládá lokalita, na jejíž původ panovaly protichůdné názory. Nejblíže pravdě je nejspíše předpoklad, že tu stávalo drobné opevněné sídlo. Zajímavé však je, že nestávalo ve vsi, jak bylo ve středověku obvyklé, ale asi kilometr od kostela a téměř stejně daleko od západního okraje současné vesnické zástavby. Věnujme proto pozornost současné situaci.

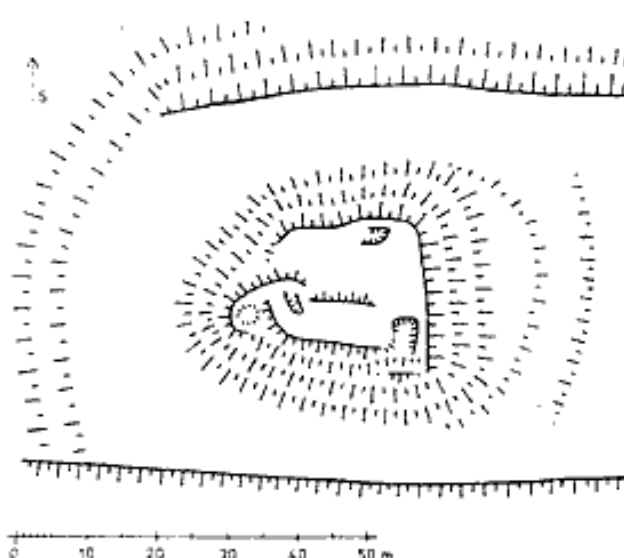
Západně od Záhornice se rozkládá rozsáhlý lesní komplex táhnoucí se od Libáně až po Městec Králové. Při jeho východním okraji, nad Záhornickým potokem a asi kilometr západně od vsi, se nachází malé, nízké a ploché návrší, jehož podstatnou část temene zaujala výše zmíněná lokalita (obr. 1). V dnešní době má podobu kopečku přibližně obdélného tvaru s plošinou rozměrů nahoře 20 x 14 a při úpatí 34 x 36 metrů (obr. 2 až 4). Okolí výrazně převyšuje, neboť rozdíl v úrovni terénu je zejména na severní straně kolem šesti metrů. Před jeho západním úpatím jsou patrné zbytky mělkého příkopu, zatímco na východní straně je plošina a na severu jakýsi parkán, spadající po několika metrech poměrně prudce do údolí Záhornického potoka.

Povrch temene kopečku je nerovný. Nerovnosti však nelze spojovat s pozůstatky původní zástavby, ale naopak s jeho průběžným poškozováním, zvláště od poloviny 19. století, kdy zde stávalo obydlí zmíněného Vondry. Středem temene prochází západním směrem rýha široká kolem čtyř metrů, končící až při západní patě kopce. Vzhledem k rozměrům horní části lze sice oprávněně předpokládat, že zde kdysi stávalo několik objektů, nicméně k jejich podobě a rozsahu se za současného stavu vědomostí není možno vyjádřit.

Z informací lze soudit, že poblíž Záhornice kdysi stávalo skutečně panské sídlo, jehož zbytkem je zmíněný kopeček na návrší. Stručný historický vývoj vsi ani popis tvrziště bohužel neodpovídá na otázku, kdy panské sídlo vzniklo. Lze sice předpokládat, že bylo založeno již ve 13. století, ovšem zdali na něm sídlil zmíněný Rivin,

Obr. 2: Záhornice (okr. Nymburk), plán tvrziště. Stav 22. března 2003 (zaměření H. Klimová a autor, kresba autor)

Obr. 3: Záhornice (okr. Nymburk), plán tvrziště podle Zdenka Fišery. Stav v roce 1997

bude muset doložit další výzkum. Při porovnání situace s jinými sídly v blízkém okolí však nelze vyloučit ani možnost, že tvrz byla vystavěna teprve v období, kdy Záhornici vlastnil kartuziánský klášter, a sloužila správci klášterního majetku či jeho manovi. S největší pravděpodobností lze vyloučit vznik sídla v období po husitských válkách. Relativně velká vzdálenost tvrziště od dnešní vsi dovoluje vyslovit rovněž nepotvrzenou domněnku, že vesnické osídlení se dříve rozkládalo poblíž sídla, ale později, snad v souvislosti s jeho zánikem, bylo přeneseno do výhodnější polohy.

Záhornické sídlo lze zařadit ke skupině českých tvrzí, které byly vystavěny mimo vesnici, ať již na osamělém návrší či v nížinné poloze. Kdy bylo založeno, jak dlouho existovalo a zdali bylo v jeho nejbližším okolí ještě další osídlení, však doposud nevíme. Na tyto otázky snad podá odpověď budoucí archeologický průzkum lokality.

Obr. 4: Záhornice (okr. Nymburk), tvrziště od východu. Stav 22. března 2003 (foto autor)

Poznámky: 1) Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiae, tomus 2 (1198-1230), ed. Friedrich, Gustav, Praha 1912, s. 272, č. 278; 2) Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, díl 6/2 (1356-1357), ed. Mendl, Bedřich, Praha 1929, s. 239 - 240, č. 431; 3) Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim, svazek 1/1, Praha 1867, ed. František An-

tonín Tingl, s. 27 a 125 - 126; 4) Registra decimarum papalium čili registra desátků papežských z dieceze Pražské. Praha 1873, ed. Tomek, Václav Vladivoj, s. 93; 5) Údaj o rytíři Oldřichovi Žlunickém, připomínaném roku 1393 v Záhornici a Kněžicích, převzatý z díla Františka Alexandra Hebera, byl v minulosti spojována se Záhornicí na Nymbursku omylem. V sedmém svazku Heberových „Bürgen“ (Praha 1849, s. 148) je skutečně připomínán k roku 1393 rytíř Oldřich z Kněžic, který ovšem pocházel z Kněžic ležících v bývalém lounském okrese. K tomu srovnej Kolektiv, Poděbradsko, Místopis okresu Královéhradeckého, Nymburského a Poděbradského, svazek 3/1, Nymburk 1908, s. 262, pozn. 1, autor stati F. J. Čečetka; 6) Archiv český 26, s. 411, č. 3; 7) Národní archiv - Desky zemské větší 6, foť. E 30v - F 1 (chybná foliace, zápis je na dvou foliích), vklad z roku 1546; 8) Kolektiv, Poděbradsko, c. d., s. 262, pozn. 1; 9) Zpráva J. J. Sokola se dochovala v opisu Vladimíra Sakaře uloženém v archivu nálezových zpráv AÚ ČAV, čj. 1703/60 a 3043/60; 10) Tamtéž, nálezová zpráva čj. 946/52; 11) Tamtéž, nálezové zprávy čj. 1540/77 a 740/88; 12) Hrabětová, Jana, Památky Nymburska. Soupis nemovitých památek na okrese Nymburk, Polabské muzeum v Poděbradech 1998, s. 104, č. 3139.

Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy

Aliance rodu z Litic a z Potštejna s Rožmberky

Se zájmem jsem si přečetl darovanou knihu napsanou Bohumírem Němcem, nazvanou Rožmberkové, životopisná encyklopedie panského rodu a vydanou v Č. Budějovicích r. 2001. Autor ve snaze zachytit všechny příslušníky a příslušnice rodu uvádí pod literou „N“ (s. 58) i dvě Rožmberkovny neznámých jmen - dceru Jindřicha I. a Elišky z Dobrušky provdanou za Voka II. z Kravař (+ před 1344) a dceru Petra I. a Kateřiny řeč. z Vartemberka provdanou za Tobiáše z Bechyně (rodokmen s. 109) či Tobiáše Bechyni z Kamenice n. Lipou (možná jde o Alžbětu, jmenovanou v Petrově závěti z r. 1324), jak autor uvádí na s. 58. Autor cituje 112 prací zabývajících se Rožmberky a jejich příbuznými po genealogické, heraldické a historické stránce, opomíjí především práce týkající se rožmberské pozemkové držby. Jak už to ale u encyklopedií bývá, ani tato není zřejmě úplná. Pokusím se ji doplnit. Zdá se totiž, že existovala ještě další Rožmberkovna neznámého jména.

Příslušník starobylého západočeského rodu pánů z Litic a z Potštejna, pan Heřman, vlastnil ve 2. pol. 14. st. hrad Lopatu (jihovýchodně od Plzně). Poprvé je „seděním na Lopatě“ zaznamenán r. 1377 (Novobilský - Rožmberský 1996, 20). Naposledy je Heřman uveden na Lopatě 18. dubna 1397 a téhož roku v prosinci byla Lopata oblehnuta královským vojskem a dobyta. Zločinec Jindřich Zelený na mučidlech vypověděl, že se svými druhy pobral Heřmanovi dobytek a že z Lopaty přepadávali na cestách. Dobytý hrad z neznámých důvodů nebyl vrácen Heřmanovi z Litic, ale připadl panovníkovi (Novobilský 1995, 20).

Bratři Jindřich, Petr, Jošt, Oldřich a Jan z Rožmberka, synové Petra I., vládli rožmberským majetkem ve 2. pol. 14. st. Jindřich II. padl již r. 1346 u Kresčaku a o jeho eventálních potomcích není nic známo. Jošt I. uzavřel sňatek s Anežkou z Wallsee, o potomcích se nezachovaly žádné zprávy. Zemřel v r. 1369 a zbývající bratři se majetkově rozdělili tak, že Petr a Jan spravovali svoje díly společně, Oldřich samostatně. Petr II. byl církevním hodnostářem a zemřel r. 1384. Manželství Jana I. s Eliškou z Halsu zůstalo pravděpodobně bezdětné a Jan zemřel r. 1389. Poslední z bratrů, Oldřich I., následoval bratra na oien svět v příštím r. 1390 a z manželství s Alžbětou z Vartemberka je známo jedině dítě, Jin-

dřich III. z Rožmberka, dědic celého rožmberského majetku (Němec 2001, 28, 35, 42 - 43, 58 - 59, 67 - 68).

Styčným bodem mezi Rožmberky a Heřmanem z Litic je dohoda mezi Heřmanem z jedné a Oldřichem a jeho synem Jindřichem z druhé strany z r. 1389. Petr a Jan Rožmberští totiž Heřmanovi odkázali 100 kop grošů a jejich dědic Oldřich je měl Heřmanovi vyplatit. Dohodl se s ním, že mu bude dlužná částka uhrazena z výnosů rožmberského panství Strašic a že mu strašický purkrabí peníze vyplatí v průběhu dvou let. Nebudou-li splněny tyto podmínky, budou Heřmanovi postoupeny některé vesnice strašického panství, které bude užívat tak dlouho, dokud dlužnou sumu nedostane. Zdá se, že se tedy část strašického panství dostala do Heřmanova držení, neboť peníze mu byly vyplaceny až r. 1411 (Anderle - Švábek 1997, 13 - 14).

Heřman z Litic se psal také z Potštejna a z Lopaty a naposledy je připomínán r. 1411. Podle některých badatelů měl za manželku jednu z dcer zemského hejtmana Petra I. z Rožmberka (Sedláček 1884, 35) a jejich syn Vilém byl označován příjím Lopata (Novobilský 1995, 21 - 22; Anderle - Švábek 1977, 12, 14). Výše zmíněný dluh mohl být nedoplatkem věna, které novomanželka přinášela do manželství (Anderle - Švábek 1997, 14). Známé dcery Petra I. z Rožmberka, Anna a Meccela, zemřely v letech 1375 a 1380 zřejmě ve stáří (Němec 2001, 17, 57). Přibližně ve stejné hladině věku by tedy měla být i jejich sestra, manželka Heřmana z Litic. Heřman poprvé vystupuje v právních aktech (tedy jako dospělý) r. 1361 (Novobilský - Rožmberský 1996, 20), naposledy r. 1411. Zdá se tedy, že by jeho manželka byla starší než on, i když tomu bývalo spíše naopak. Proto je pravděpodobnější, že měl za manželku nikoli dceru, ale vnučku Petra I., dceru některého z jeho synů. U Jindřicha můžeme připustit, že když se účastnil bitvy u Kresčaku, byl ještě mladý a tudíž svobodný a bez potomků. Legitimní potomky neměl ani církevní hodnostář Petr. Šlo-li ve výše uvedeném případě dluhu o nedoplatek věna, pak vypadává ze hry také Jošt, neboť by pak měli jako jeho dědici platit všichni zbývající bratři, nikoli jen Petr a Jan. Z téhož důvodu nešlo o dceru Oldřichovu, který by měl věno zaplatit sám. Zbývá pouze Jan a můžeme s velkou pravděpodobností říci, že Rožmberkovna neznámého jména, provdaná za Heřmana z Litic, Potštejna a Lopaty, byla dcerou Jana I. z Rožmberka a Elišky z Halsu.

Syn Heřmana a neznámé Rožmberkovny se zdržoval patrně někde na rožmberských panstvích. Oldřich z Rožmberka syn Jindřich zemřel již r. 1412 a jeho syn Oldřich byl ještě nezletilý. V r. 1417 mladý pán Oldřich z Rožmberka svolal všechny faráře svých panství a nařídil jim podávat svátost pod obojí nebo se odstěhovat. Podobně k nim mluvil „Oldřichův sestřinec“ Vilém Lopata z Potštejna (Sedláček 1884, 26). Tento stupeň označení přibuzenství jasně dokládá, že Vilémova matka nemohla být dcerou Petra I. Jinde je nazýván panem Lopatou, synovcem pána z Rožmberka (Porák - Kašpar 1980, 50). Oldřich z Rožmberka v r. 1420 přestoupil ke katolické straně a s ním i jmenovaný Vilém, zřejmě jeden z čelných úřadů jeho dvora.

Pak r. 1418 jako Vilém z Lopaty vystupuje při urovnání sporu ve Vyšším Brodě, r. 1420 svědčí při zástavě Rožmberka jako Vilém z Potštejna jinak z Lopaty, r. 1421 při prodeji městečka Haslachu jako Vilém z Potštejna a téhož roku vystupuje na listině Oldřicha z Rožmberka jako urozený pán Vilém z Potštejna sedmým na „Mainstaině“ (Rynešová 1929, 5 - 6, 22 - 24, 37 - 39). Zdá se, že Oldřich z Rožmberka hrad Menštejn či Dívčí Kámen postoupil svému příbuznému. Jak dlouho Vilém hrad držel, není známo (srovnej Sedláček 1884, 65). Jako Vilém z Potštejna svědčil dále r. 1422 a ještě téhož roku psal z Krumlova spolu s krumlovským purkrabím Oldřichovi z Rožmberka na sněm do Norimberka o bojích s Táboři. Stále se stejným predikátem svědčí na rožmberské listině r. 1422 a třikrát r. 1423. Při příměří mezi husity a katolíky uzavřeném 10. 9. 1424 je Vilém z Potštejna jmenován na katolické straně spolu s Oldřichem z Rožmberka a téhož roku svědčí při zástavě Strašic. Potom svědčí r. 1427 při zástavě Vyššího Brodu a na listině dané na Krumlově téhož roku týkající se prodeje Vítkova Hrádku vystupuje jako rukojmí (Rynešová 1929, 44, 47 - 48, 52 - 54, 58 - 59, 64 - 65, 67 - 68, 91 - 96).

Dále se o Vilémovi mluví ve falsu, hlásícím se k 31. 12. 1422 a vyrobeném nejspíše Oldřichem z Rožmberka, jímž jeho husitský soused Jan Smil z Křemže slibuje pod ztrátou hrdla i zboží, že se již více proti Oldřichovi neprovíní. Ve falsu také stojí: „...na svědomí prosil sem urozeného pána, pana Viléma z Potštejna odjinud z Lopat, přítele svého dobrého...“ Přivěšená Vilémova pečeť je pravá (Rynešová 1929, 259 - 260) a je tedy možné říci, že se Vilém na Oldřichově falzifikátorské činnosti podílel. Vilém totiž vůbec nebyl Smilův přítel, ba naopak. To názorně dokládá veřejná žaloba Jana Smila z Křemže na Oldřicha z Rožmberka: „...žaluji, na pana Oldřicha Rožmberského, na toho zlého nečistého pána, žeť mi jest za pravým křesťanským mírem a příměříem kázal mé tovaryše s tím Jidášem Vilémem Lopatou zmrdovatí beze vše viny... když... tuť sú je s Velešína... honili a zhonivše... zlapivše je i svláčili je a svlekše, mordersky a nekřesťansky zmrdovali... vystřihajte se takového pána, s ním mieru a příměříem podle cti a pod věru nemějte, nebť nikdy nezdrží, ale úklad i s tím Jidášem Lopatou činie, kudyť by mohli koho svú cti o hrdla připraviti... zli nečistí z kurvy synové samorostli.“ (Rynešová 1929, 259 - 260).

30. 11. 1438 svědčil Oldřich z Rožmberka spolu se svými služebníky na listině krumlovského faráře, kterou zavazuje sebe a své nástupce k zádušním mším za Václava z Potštejna řeč. Lopatu a jeho manželku Jitku z Gutštejna. Jsou dochovány pouze dva pozdější opisy listiny (Rynešová 1932, 20) a zdá se, že Vilém byl omylem přepsán jako Václav. Jistěže existuje možnost, že Vilém měl syna Václava a že zemřeli v podstatě ve stejné době, ale svědectví Oldřicha z Rožmberka na farářově listině spíše naznačuje, že šlo o jeho přítele Viléma.

Anderle, J. - Švábek, V. 1997: Strašické hrady. Plzeň; Němec, B. 2001: Rožmberkové, životopisná encyklopedie panského rodu. České Budějovice; Novobilský, M. 1995: Hrad Lopata. Plzeň; Novobilský, M. - Rožmberský, P. 1996: Hrad Litice u Plzně. Plzeň; Porák, J. - Kašpar, J. (editoři) 1980: Ze starých letopisů českých. Praha; Rynešová, B. (editor) 1929, 1932: Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka 1418 - 1462 I, II. Praha; Sedláček, A. 1884: Hrady, zámky a tvrze Království českého III. Praha.

Petr Rožmberský

Metoda vpichů

Pokládám za svou povinnost seznámit všechny pracovníky, podílející se s láskou a dobrovolně na výzkumech našich památek, s jednoduchým, ale velice účinným nástrojem, který uvítali jak pracovníci SÚRPMA, tak zvláště předčasně zesnulý vynikající statistik ing. Zdeněk Fuka, CSc., pro zjišťování sutí zasypávaných hradeb a průběhů zdíva, aniž by byl narušen povrch.

Je jím asi 3 mm silný svářecí drát účinné délky 50 a více cm (podle potřeby), na hrotu s ostrou špičkou a na opačné straně zahnutý o 90 stupňů v rukojeť. Tuto rukojeť doporučuji obalit kůží nebo při vpichování do terénu v místě předpokládané linie zdíva použít kožené rukavice.

Při postupném vpichování v přičném směru předpokládané linie hradby vnikne podle jejího lince náhle hlouběji dolů. Pan ing. Fuka mi potvrdil, že suť zpravidla ke hradbě plně nepřilehne s drát tak snadno vnikne do štěrbin. Pak postupným sledováním linie zdíva a vyznačením hlubokých vpichů proučky a pod. si průběh hradby můžeme vymodelovat. Někdy může z linie hradby vyčnívat uvolněný kámen narušeného zdíva. S tím je nutno počítat. Další postup vpichů ale ověřit pokračování linie hradby nebo případnou existenci zdíva vyblhajícího do boku (příčky a pod.). Tak lze ověřit i pod povrchem skryté vchody a jejich ostění.

Metoda vpichů se zřejmě používá i v zahraničí. Nedávno jsem viděl v televizi ukázkou hledání zdíva pod sutí vpichy archeology tuším v Libanonu. Hledali ovšem dvěma hroty a na příčce obě strany zdíva současně. Přednost však rozhodně dám pozorným a spolehlivým hledáním jedním hrotem. Dosavadní úspěšné nálezy mě o tom přesvědčily.

František Jan Houzím

Hypotéza o vzniku pojmenování Kumburku

Hrad Kumburk (okr. Jičín) nese ve svém původním názvu Goldenburg možná jisté poselství časů dávno minulých. V době svého vzniku byl pojmenován módním německým jménem (německá jména se dávala hradům hlavně ve 13. století; často odrážela existující skutečnost mající přímý vztah k hradu či jeho blízkému okolí - např. Valdštejn - lesní kámen, Valdek - lesní kout, Roštejn - červený kámen atd.), jež v překladu znamená zlatý hrad (das Gold - zlato, die Burg - hrad). Zkusme se nyní zamyslet nad jistou možnou teorií, která by snad mohla mít vztah k původnímu prvotnímu jménu hradu Goldenburg. Romantické pověsti o krásné Kumánce aj. ponechme nyní na okraji našeho zájmu.

Kumburk sám vznikl na místě, jež jako přirozený strážce kraje přímo vévodí širokému okolí. S velkou dávkou pravděpodobnosti lze předpokládat jeho využívání hluboko před vznikem samotného kamenného hradu. Podobně, zdaleka viditelné vrchy sloužily jako náboženská a poutní místa již mnohem dříve. Vzpomeňme například Veliš, jehož jméno bylo prý odvozeno od pohanského boha Veleša, boha stád, kterého staří Čechové ctili; či hradu Bezdězu, jenž ve svém pojmenování nese prý též jména zapomenutých pohanských bůžků. Většinou zprvu dřevěné, poté i kamenné hrady tedy plynule navazovaly na předchozí přirozené využití dominantních bodů kraje. Domnívám se, že původní jméno vrchu, na němž se nyní tyčí zříceniny hradu Kumburk, bylo jiné. Bylo však zaznamenáno jen v mezigeneračním podání dávných předků a posléze, v důsledku výstavby hradu, překryto a už i plně zapomenuto.

K samotnému jménu Goldenburg - Zlatý hrad: Rod Načeratců, který začíná výrazněji kolonizovat zdejší kraj ve 13. století, zcela jistě mohl navázat na předchozí ostrůvkové osídlení. Budeme-li vycházet z kolonizační činnosti v jiných oblastech Českého království, musíme uvažovat i o vytvoření nezbytného ekonomického zázámi pro danou osídlovací činnost. Nedaleko Kumburku, u dnešní vsi Stupná, existovaly po staletí velmi důležité zlaté doly, které mohly být pro kolonizaci této oblasti významným ekonomickým činitelem.

Napadá mě otázka: Nemohl původní hrad a název Goldenburg vzniknout daleko dříve, než je první zmínka o kamenném hradu z roku 1325? Nevznikl na dávno uctívané dominantě kraje plynule navazující možná zprvu jen převážně dřevěný hrádek,

který byl záštitou oněch nedalekých zlatých dolů u Stupné? Není tato skutečnost navzájem zaznamenána v původním názvu hradu? Vždyť případů, kdy hrad se stal strážcem nalezišť drahých kovů či kamenů máme v historii doloženo také několik - např. Edelstein nebo i Kašperk. Uznávám, jedná se jen o mou teorii. Pro její úplné potvrzení či vyvrácení nenajde se pravděpodobně již nikdy přírodních důkazů. Pojdme však pokračovat dále.

Hradly Kumburk, Bradlec a Kozlov byly prý vystaveny ve své kamenné podobě příslušníky mocného rodu Markvarticů, nástupci Načeračiců, v přibližně stejný čas, tedy někdy kolem roku 1300. Ve všech třech případech se jedná v první kamenné fázi o hradly, které jsou v Čechách svým typem vzácností - o hradly s plášťovou zdí. Zde se již můžeme částečně opřít nejen o stavebně historický vývoj, ale i o některé záznamy ve starých kronikách. Proč však mají tři, již kamenné, relativně stejně postavené hradly dvakrát český název a jednou německý? Není i toto další nepřímý důkaz o možném dřívějším asi jen převážně dřevěném hráděku na dominantě a přirozeném strážci kraje?

Lze namítnout, že mnohem blíže k bývalým zlatým dolům stojí hradly Pecka a Levín. Hrad Pecka, který je prvně připomínán, podobně jako Bradlec, již roku 1322, tedy o tři roky dříve než Kumburk. Vzhledem k místě na němž byl hrad Pecka vystaven a k přítomnosti nedalekého hradiště Vały se však předchůdce panského sídla Pecky nepředpokládá. Obdobnou lokalitou byl i Levín. A podotýkám, že kroniky nám uvádějí u těchto hradů data prvních zmínek, nikoli data výstavby. A i v tomto případě máme doloženo, že i významné panské objekty se častokrát dostaly do řádků kronik poměrně pozdě, někdy až hluboko po svém zániku, i když jejich význam byl v době jejich trvání značný - viz např. královský hrad Jívno u Rakovníka.

Shmuto: Domnívám se, že původní německé pojmenování hradu Kumburku - totiž Goldenburg - má spojitost s nedalekými, dnes již dávno zaniklými doley u vsi Stupná. Lze předpokládat, že na uctivané dominantě kraje vznikl poté dřevěný hrádek, střežící důležitou ekonomickou základnu, jež byla významným prvkem při kolonizaci kraje. Postupem času, v rámci již cílevědomější a rozsáhlejší kolonizační činnosti, byl původní hrádek někdy kolem roku 1300 nahrazen již převážně kamennou stavbou.

Budu vděčný za jakoukoli kladnou či zápornou připomínku k mým předchozím řádkům (M. Vaistauer, 543 74 Dolní Kalná 111). Jedná se opravdu o hypotézu. Každý pomyslný kamínek však může být nápomocen v sestavení původní skutečné mozaiky. A mě jde hlavně o co největší přiblížení se možné skutečnosti.

Martin Vaistauer

Aedilis Bulla a Maggi v Oselcích

August Sedláček (1897, 266) uvedl, že v roce 1679 získal Oselec roku 1707 zemřelý Jiří Vojtěch Janovský z Janovic, po němž následoval jako pán na Oselcích jeho syn František Jiří Janovský, který zde roku 1730 vystavěl zámek. Bohužel však neuvedl, z jakého pramene pochází letopočet výstavby zámku. Umělecké památky Čech tvrdí, že zámek v Oselcích postavil stavitel G. A. Maggi po roce 1705 (Poche 1978, 553) a v Hradech nakladatelství Svoboda se dočteme, že vnuk(!) Jiřího Vojtěcha František Jiří dal roku 1705 přestavět stavitелеm G. A. Maggim starou oseleckou tvrz na dnešní zámek (Tříška 1986, 149).

Nejpodrobněji se zatím zabýval stavebním vývojem panského sídla v Oselcích Tomáš Karel. Došel k poznání, že zdejší gotická tvrz byla renesančně přestavěna do podoby minimálně trojkřídlého objektu (Karel 1993, 13), a tato tvrz byla ve dvou fázích, kolem roku 1680 a 1730, přeměněna v barokní čtyřkřídlý zámek. Na jižní a východní fasádě pod barokními plentami je omítka starší barokní fáze členěna rytým lesénovým rámcem v odstínu světlé skořice, plochy měly pleťový odstín. Při druhé barokní přestavbě byla jižní a východní křídla jen doplněna o druhé patro (Karel 1993, 11), západní křídlo je barokní novostavbou (Karel 1993, 13). Na jiném místě však klade druhou barokní přestavbu do širokého rozmezí let 1707 - 1737 (Karel 1993, 12).

Naposledy se k barokním přestavbám oseleckého zámku vyslovily dvě souhrnné práce, obě vyšly roku 2000. V historicko -

turistickém průvodci se říká, že František Jiří Janovský roku 1730 stavěl oselecký zámek. O něco dále stojí, že zámek byl přestavěn kolem 1. čtvrti 18. století, pravděpodobně za účasti stavitele G. A. de Maggiho, ze staršího goticko-renesančního sídla, zvaného roku 1680 zámek (Karel - Foud 2000, 118). První barokní přestavba uvedena není, jako pravděpodobný stavitel zámku je zmíněn G. A. de Maggi. V Encyklopedii tvrdí je do doby kolem roku 1680 položena raně barokní přestavba oselecké tvrze, konečnou podobu dala sídlu další barokní přestavba, realizovaná stavitелеm G. A. de Maggim po roce 1705 (Kolektiv 2000, 549).

Vidíme, že v dataci první i druhé barokní přestavby panuje v odborné literatuře nejistota. Můžeme se pokusit přispět k datování zmíněných prací i k poznání osob, které se na nich podílely pomocí matričních zápisů fary v Kotouňi, kam byly Oselce přifařeny. V první dochované knize matriky z let 1662 - 1679 nenalézáme nic, co by signalizovalo v Oselcích nějakou stavební činnost (SOA I). Jinak je tomu ovšem v latinsky vedené knize druhé z let 1681 - 1734.

26. 10. 1681 se křtu v Kotouňi účastnili Josef a Karel Bulla, italsí zedníci „budovatelé oselečtí“ (murarii italice adificantes Woseleci). Vzápětí, 3. 11. 1681, je přítomen křtu Kašpar Bulla „adylis“ oselecký (SOA II, 3) a 21. 1. a ještě 13. 12. 1682 je opět při křtu v Kotouňi přítomen italský zedník Petr Bulla z Oselce (SOA II, 4 a 6). Můžeme tedy říci, že v říjnu 1681 až v prosinci 1682 je v Oselcích přítomna italská „stavební huť“ rodiny Bulla. Označení „adylis“ pro Kašpara bychom mohli podle slovníku klasické latiny přeložit jako aedilis, římský úředník starající se o bezpečnost, zdravotnictví a dopravu v městě, také o jeho zásobování a o hry v cirkus a divadle (Kolektiv 1957). Něco takového si však v Oselcích nedovedeme představit, a proto použijeme jiný, genealogický slovník, který říká, že zmíněný výraz znamená stavebního dozorce (Mareš 1996), což už je stravitelnější. Výraz bude zřejmě odvozen od slov aedes = budova, aedifico = budovat, stavět, a rodinná stavební huť Italů provádějících první barokní přestavbu vrchnostenského sídla v Oselcích byla tedy vedena „stavbyvedoucím“ (popřípadě stavitелеm) Kašparem Bullou. Rodina italských zedníků příjmení Bulla není neznámá. V příslušné encyklopedii najdeme sedm zedníků, zednických polířů, mistrů nebo tovaryšů tohoto příjmení, působících v letech 1647 - 1700 v jižních Čechách nebo na Litoměřicku. Žádný z nich se však nejmenuje Josef, Karel, Petr nebo Kašpar (Vlček 2004, 91 - 92).

5. 12. 1705 je jako účastník křtu v kotouňské matrice poprvé zaznamenán pan „Antoni di Majo Italus“. V témže postavení se pak objevuje roku 1710 jako pan „Antonius Demacz adilis italus“, roku 1711 dvakrát jako Antonín „De maži“ Ital/z Oselce, roku 1712 jako Antonín „Demaz adilis“ v Oselcích, roku 1713 jako Antonín „Demazy adilis“ v Oselcích, roku 1714 jako Antonín „De mace odilis“ v Oselcích, roku 1715 coby Antonín „Demacz“ v Oselcích, roku 1716 pan Antonín „Demaz italus odilis“, roku 1717 dvakrát jako pan Antonín „demaz/De maž“ italský „aedilis“, roku 1718 dvakrát a v letech 1719, 1720 a 1721 jako pan Antonín „Demaz aedilis“ v Oselcích (SOA II, 69, 100, 104, 110, 114, 115, 118, 123, 131, 136, 138). Oselecký aedilis pan Antonín je pak kmotrem v letech 1724, 1726, 1730 a 1731 s různě zapisovaným příjmením (SOA II, 154, 247, 263, 264, 269). Třetí kniha kotouňských matrik nebyla dosud podrobně studována, avšak bylo zde zachyceno k 18. 11. 1737 úmrtí urozeného a statečného rytíře pana Františka Jiřího Janovského z Janovic, který se dožil 71 let (SOA III, 348). Brzy ho pak následoval Antonín de Magi, který nadal kotouňský kostel fundací 100 zlatých a ukončil svou pozemskou pouť 8. 3. 1738 jako „Antonius Demaggio Architectus“ ve věku 87 let (SOA III, 237, 349).

Jde o Antonína (Antonia) de Maggi, beze vši pochybnosti o autora druhé barokní přestavby zámku v Oselcích, který tu ve službách Janovských z Janovic dlouhodobě žil a tvořil. Nejedná se však evidentně o známého vlášského stavitele Giacomu Antonia de Maggi, narozeného kolem roku 1651 v Bruzelle v jižním Švýcarsku a zemřelého roku 1706, který roku 1685 získal se syny Janem a Antonínem měšťanství Menšího města pražského, působil převážně v jižních Čechách a roku 1705 v podhradí pod Hlubokou

pořídil zámek, podle něj měl být pohřben u dominikánů v Českých Budějovicích (Vlček 2004, 389 - 390). Encyklopedie stavitelů a zedníků uvádí mnoho příslušníků rodiny de Maggi působících v Čechách. Samostatná hesla tu mají i Giovanni (Jan), syn G. A. Maggiho, pracoval většinou s otcem jako zedník, a Antonio (Antonín), patrně syn G. A. Maggiho, působil asi na otcových stavbách a pak samostatně jako stavitel pracoval převážně pro Františka Jiřího Janovského, který mu roku 1737 zajistil doživotní zaopatření na zámku v Oselcích. Doložen je prý jako stavitel kostela v Kotouni (1703 - 1705), kde postavil i místní zámek(!). Po roce 1705 stavěl rovněž zámek v Oselcích, připisována je mu dále výstavba zámku v Životicích a ve Starém Smolivci, obou před polovinou 18. století. Narodil se okolo roku 1657 a zemřel 6. 3. 1738 údajně ve věku 81 let a je pohřben na hřbitově v Kotouni (Vlček 2004, 388). Encyklopedie tedy u vedla věci na pravou míru, přesto se vyloudily chybičky. Údaj o stavbě zámku v Kotouni je omylem - žádný zámek tu nebyl. Podobně datum úmrtí, věku a patrně narození není správné (srovnej výše údaje matriky s údaji encyklopedie) a náš Antonín de Maggi nemohl být vzhledem k věku synem G. A. Maggiho.

Nad Oselcemi u lesa stojí raně barokní osmiboká kaple sv. Markéty, vystavěná roku 1691 nákladem Jana Vojtěcha Janovského. Nad vstupním portálem s uchy je osazena nápisová deska s letopočtem a alianční erb donátora (Poche 1978, 553; Karel - Foud 2000, 120). Stavba kaple se do matriky nepromítla, mohl ji stavět jak Buřta, tak de Maggi, nebo dokonce někdo úplně jiný. Do stejné doby, do roku 1690, je kladena i dvoupatrová zvonice stojící na kotouňském hřbitově (Karel - Foud 2000, 66). Ani tady není znám autor stavby.

Dilem Antonia de Maggiho, jak již bylo naznačeno výše, patrně nebyla jen uvedená přestavba oseleckého zámku. Zřejmě omylem je přisuzováno autorství kostela Narození P. Marie v Kotouni vystavěného po požáru staré svatyně v letech 1703 - 1705 G. A. Maggiho. Přestavba kotouňské fary je datovaná letopočtem 1736 (Karel - Foud 2000, 66), a teoreticky by také mohla být ještě prací A. Maggiho. Jiří Vojtěch Janovský koupil roku 1689 také statek Jindřichovice mezi Klatovy a Sušicí (Bělohávek 1985, 121), roku 1697 blízký statek Starý Smolivec a roku 1700 sousední statek Řesanice (Sedláček 1897, 267, 268), který připojil k Oselcům s Kotouni. Nový zámek v Jindřichovicích je povšečně datován do 1. poloviny 18. století (Bělohávek 1985, 121), přestavba sídla ve Starém Smolivci do počátku nebo do poloviny 18. století (Karel - Foud 2000, 182; Tříska 1986, 117). I v těchto lokalitách je možné předpokládat činnost „dvorního“ stavitele Janovských z Janovic, Antonina de Maggiho, a je pravděpodobné, že v Oselcích vystavěl špitál, doložený matrikou poprvé roku 1718 a potom několikrát na počátku 30. let 18. století (SOA II, 344, 364, 367).

Jako autor stavby zámku v nedalekých Životicích bývá opět uváděn G. A. Maggi, ačkoli je stavba, jejíž jižní polovina nebyla dokončena, kladena do poloviny 18. století (Karel - Foud 2000, 210, 212). Před polovinu uvedeného století pokládá vznik zdejšího zámku stavěného Antoniem Maggiem soupis uměleckých památek (Poche 1982, 434). Statek Životice drželi na počátku 18. století Lipovští z Lipovice, spříznění s Janovskými osobou Ludmily Anny Lipovské rozené Janovské, manželkou Františka Karla Lipovského, zemřelou roku 1726 (SOA II, 67, 360). Je tedy více než pravděpodobné, že stavbu řídil stavitel Janovských Antonio de Maggi. Mohla být přerušena nejen z ekonomických důvodů, ale možná tu sehrály svou roli úmrtí Ludmily Evy Janovské nebo odchod na odpočinek a úmrtí architekta A. Maggiho v letech 1737 - 1738.

Na uvedených stavbách, ale i například na drobnějších úpravách řesanického kostela a předpokládaných stavebních výkonech v hospodářských dvorech oseleckého statku mohli participovat místní a okolní řemeslníci. Možná, že v souvislosti s první barokní přestavbou oseleckého zámku tu vznikla píla a cihelna. V srpnu 1681 se totiž stal otcem Jirí „faber serrari“, tedy řemeslník - pílař z Oselec a v lednu 1682 Jan cihlař z Oselec (SOA II, 2, 4); předtím tato řemesla nebyla matrikou zachycena. Od roku

1686 (do 1693) se v matrice objevuje blíže nespecifikovaný oselecký řemeslník (faber) Matěj Oulík a od roku 1689 (do 1703) mladý řemeslník Jan Oulík (SOA II, 14, 40, 24, 70). V letech 1703 - 1717 se v matrice vyskytuje zedník Matouš Potužník z Podhůří (u Kotouň), v letech 1705 a 1706 z Řesanice, který byl v letech 1716 a 1717 označen jako zedník a krčmář opět v Podhůří. (SOA II, 70, 80, 113, 27, 176, 177, 179, 192, 194, 319, 320). Z Chlumu nedaleko Oselec byl zedník Matěj Špičák, v matrice uvedený roku 1707 (SOA II, 87). Přimo v Oselcích byl v letech 1719 a 1721 zedník Martin Skřipal (SOA II, 134, 133) a v roce 1729 je zachycena dokonce oselecká zednice (muraria) Kateřina Brkalová (SOA II, 260). V letech 1710 a 1731 jsou zmíněni oseleční cihlaři Pavel a Josef Brabencové (SOA II, 271, 330) a roku 1720 zemřel Jakub „fabri lapidus“ (SOA II, 347 - 348), tedy kameník. Jeho prací mohla být při křtech provedených v letech 1720 a 1727 „in nova aqua“ (SOA II, 138, 250), v nové vodě, tedy zřejmě nová křtitelnice.

Na základě zjištěných skutečností nelze dosavadní širokou dataci druhé barokní přestavby oseleckého zámku upřesnit, ale je velmi nepravděpodobné, že by se tak stalo již roku 1705, jen 25 let po první barokní přestavbě. Spíše se kloníme k době okolo roku 1730. Nemůžeme si odpustit dovětek, že Antonio de Maggi měl v Oselcích na co navázat. V letech 1697 - 1703 tu totiž působil jako hospodářský písař Tobiáš Václav Cimmerman (SOA II, 173, 64, 72, 176), zajisté předek geniálního vědce a určitě i stavitele Járy.

Prameny a literatura: Karel, T. 1993: Tvrz Oselec v roce 1992. Příloha III. 10 - 15. Plzeň; Karel, T. - Foud, K. 2000: Jižní Plzeňsko II. Historicko - turistický průvodce č. 13. Domažlice; Kolektiv 1957: Latinsko-český slovník. Praha; Kolektiv 2000: Encyklopedie českých tvrzí II. Praha; Mareš, J. 1996: Latinsko-český slovník pro genealogii. Praha; Poche, E. a kolektiv 1978, 1982: Umělecké památky Čech 2, 4. Praha; Sedláček, A. 1897: Hrady, zámky a tvrze Království českého XI. Praha; SOA - Státní oblastní archiv Plzeň, sbírka matrik, fara Kotouň I, II, III; Tříska, K. a kolektiv 1986: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku V. Praha; Vlček, P. a kolektiv 2004: Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách. Praha. *Petr Rožmberský*

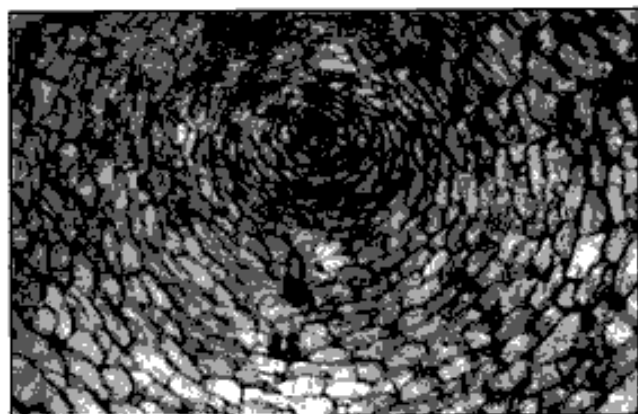
Nuragy - pravěké sardinské tvrze

Každý, kdo navštíví středomořský ostrov Sardinii a setká se s jeho pravěkými památkami, stojí v úžasu před nuragy. Jsou to konické kamenné věže, které nám Středoevropanům připomínají věže středověkých tvrzí. Tyto stavby však začali budovat Sardinci již v době bronzové, v 17. století př. n. l. a skončili až v době římské ve 3. století př. n. l. Celá kultura dostala jméno právě podle svého nejmarkantnějšího znaku - kultury nuragů. Podobné stavby se řídce vyskytují i na jiných místech v Evropě. Na Sardinii je ale jejich počet přímo neuvěřitelný. Za téměř 1500 let trvání kultury vzniklo na ostrově kolem 6500 nuragů.

Nevynořily se z temnot věků nenadále. Jejich vývoj i architektura je podrobně prozkoumána. V počátečním období (17. - 18. stol. př. n. l.) vznikaly tzv. protonuragy. Jsou to stavby, které

Osamocený nurag poblíž Castelsardo, provincie Sassari (všechny fotografie autor)

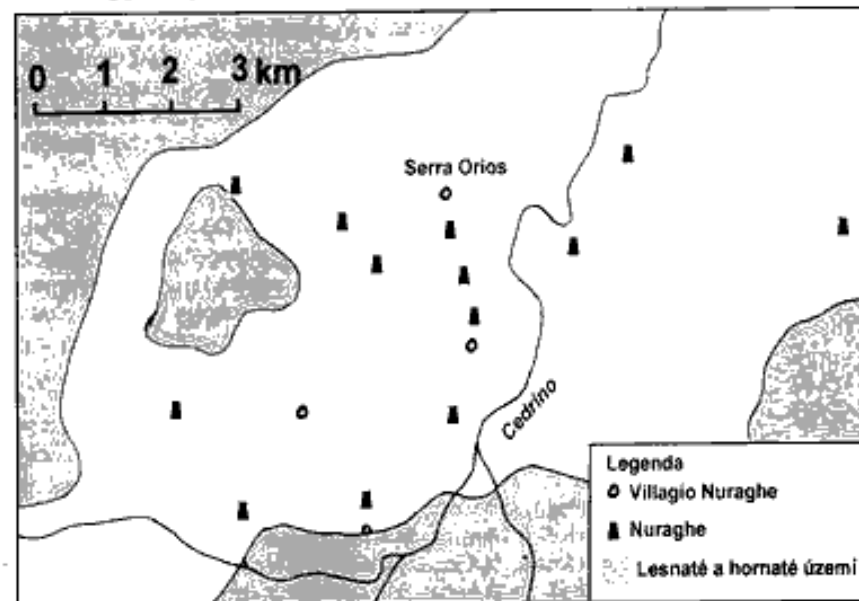
Nepravá klenba v kopuli nuragu

se v důležitých ukazatelích liší od klasických nuragů. Půdorys je nepravidelný. Uvnitř není velký okrouhlý prostor, typický pro nuragy, ale najdeme zde jednu nebo více chodbiček a ojedinelé malé komory, kryté nepravou klenbou. Dosahují výšek do 10 metrů. V těchto stavbách, pro něž je charakteristické pozoruhodné množství zdiva, byly využitelné jen malé, těsné prostory. Platforma na horní terase potom byla funkční a tento obytný prostor byl zastřešen dřevěnou střechou. Časté jsou zastřešené průchody z jedné části pláta na protější (protonuragy s průchozí, zastřešenou chodbou). Tento typ lze rozšířit o skupinu se slepou chodbou, v níž se nachází malé komůrky nebo více příčných chodbiček, z nichž vedou schody do horní části. V jednotlivých případech vedou chodbičky do zastřešené místnosti. Doposud bylo nalezeno kolem 300 protonuragů.

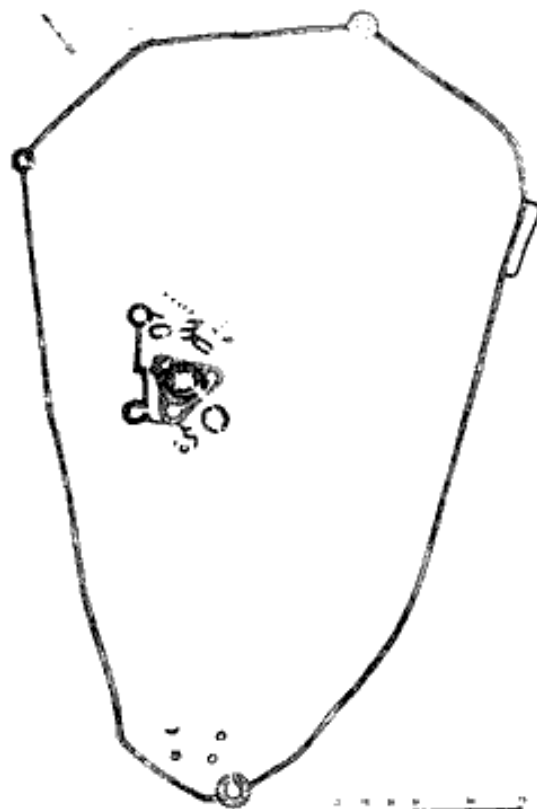
Tyto stavby často připomínají podobné pravěké stavby jiných kultur. Na Sardinii však jejich tvůrci šli dál. Opustili neforemné hromady a počali tvořit elegantní díla s velkým důrazem na symetrii.

Od 16. století př. n. l. se objevují vyspělejší stavby nazývané podle analogie s egejskými stavbami „tholos nuragy“. Podle posledního odhadu jich bylo kolem 6500. Velká část byla zničena nebo poškozena v posledních 150 letech. Zhoubně byly zejména dvě příčiny: zákon o „ohrazování“ z poloviny 19. století, kdy bylo nařízeno budovat oplocení pozemků, a dále rozvoj silniční sítě. V obou případech posloužily pravěké stavby jako zdroj stavebního materiálu. Do současné doby se jich přesto zachovaly stovky.

Nurag je v nejjednodušší podobě věž tvaru komolého kužele,

Ukázka rozmístění nuragů a nuragových vesnic na planině v povodí řeky Cedrino v provincii Nuoro. Plánek vznikl na základě podrobné turistické mapy vyznačením lokalit zde uvedených. Vyznačená nuragová vesnice Serra Orrios je plošně odkrytá a přístupná k návštěvě. Ostatní místa jsou vesměs neudržovaná, nachází se na soukromých, oplocených pozemcích hlídáných psy.

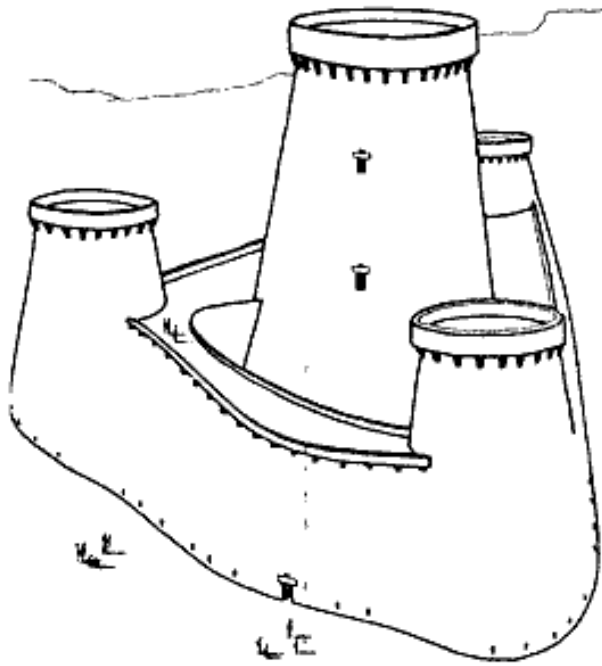
Nurag Losa, Abasanta, provincie Oristano

postavená z velkých bloků bez použití malty, tj. „nasucho“. Dosahují výšky až 20 metrů. Řádkování zdiva je více či méně pravidelné, kameny jsou často opracované. Zejména v horní části věže jsou kameny opracovány velmi pečlivě. Perfektní zaklínování elementů přispívá k vysoké stabilitě. Cimbuři věže bylo osazeno konzolami nesoucími přečnivající parapet. Povrch byl zřejmě pokryt vrstvou hlíny, aby nebylo možné spárami vylézt po zdi. Původní podobu nuragů známe díky dochovaným kamenným modelům.

Vnitřní prostory jsou rozměrnější než u protonuragů. Nachází se zde jedna nebo více prostor krytých nepravou klenbou. Stavba má vnější a vnitřní líc z větších kamenů a vnitřek je vyplněn menšími kameny. Vstup do věže je téměř vždy v úrovni země, jen výjimečně je vyvýšen. Většinou je orientován k jihu. Nebyly nalezeny stopy po dveřích, které byly pravděpodobně dřevěné, i když se připouští i možnost kamenných. Vchod vedl kratší chodbičkou do přízemní prostory. Z chodbičky odbočovalo zpravidla vlevo schodiště v síle zdi, které spirálovitě vedlo na terasu nebo do horních místností. U mnoha nuragů nezačínají schody v chodbičce, ale až ve vnitřní prostora a vedou potom nikoli přímo od podlahy nahoru ale začínají až ve výšce několika metrů.

Postupně se stavba nuragů komplikovala a vznikají tzv. nuragové komplexy s pozoruhodným půdorysem. Nevznikaly většinou najednou, ale postupnými přístavbami. Nuragy byly někdy osamocené, někdy součástí vesnic. Jindy zase byl nurag mimo ves. Právě na odkrytých půdorysech vesnic je patrné, jak měli staří architekti oblíben tvar kruhu.

Nuragy nepokrývají ostrov rovnoměrně. V místech, kde je málo stavebního materiálu se nevyskytují. Bylo prostě zbytečné dopravovat kámen na stavbu, když je většina ostrova pokryta spoustou přirozených hromad kamení, přímo vybízejících ke stavbě. Ještě dnes, když

Ideální rekonstrukce nuragu Santu Antine, provincie Sassari

projdíte sardinskou krajinou, mĳíte mnoho kamenných kup, které pĳipomĳnají nuragy. Moĳnĳ se pravĳeci stavĳtelĳ inspirovali prĳevĳ touto pĳĳrodnĳ scenĳrii. Co je vĳak pozoruhodnĳ, nuragy se vyskytují pĳevĳĳnĳ dĳle od pobĳeĳí. Na vlastnĳm bĳehu je nenaleznete. Ostatnĳ celĳ historie ostrova je orientovĳna do vnitrozemĳ. Obyvatelĳ se nezabývali, snad jako jedinĳ stĳedomoĳskĳ nĳrod, moĳeplavbou. Tradicĳ Sardiĳanĳ je chov ovcĳ a koz vĳdivokĳch horĳch, kterĳ Kartaginĳci i Rĳmanĳ shodnĳ nazývali Barbagĳi.

Detail vstupu do nuragu

Autor ĳerpal zejmĳna z publikace P. Melise, *Nuraghenkultur*, Sassari 2003, kterĳ jako jedinĳ nebyla v italĳtinĳ. Nuragy ani zdaleka nevyĳerpĳvĳjĳ rozmanĳtost kultury svĳch tvůrcĳ ani nabĳdku dalĳch pozoruhodnĳch pravĳekĳch pamĳtek ostrova. Pro studium opevnĳnĳch staveb (i kdĳyĳ je kvĳuli jejich pravĳekĳmu pĳvodu zĳejmĳnĳ nebude moĳĳnĳ zařadit mezi objekty kastellologickĳho zĳjmu) jsou vĳak nuragy nejzĳjímavĳjĳ.

Autor bude vdĳĳnĳ za zapĳjĳĳenĳ ĳi zkopĳrovĳnĳ dalĳ literatury k danĳmu tĳmatu.

Petr Mĳkota

Uĳ jste ĳetli...?

Zprĳvy pamĳtkovĳ pĳĳe ĳ. 5/2004 - vyšly zde vynikajĳci ĳlĳnky doc. ing. akad. arch. Vĳclava Gĳrsy, PhDr. Kateřiny Beĳkovĳ a doc. ing. arch. Frantiĳka Kaĳiĳky CSc. a prof. ing. arch. Milana Pavlika Csc., v nichĳ byly koneĳnĳ vysloveny sprĳvnĳ zĳsady obnovy a rekonstrukce pamĳtek a vĳbec zĳsadnĳ pĳstup k nim.

F. J. Houzĳm

Pamĳtky stĳednĳch ĳech 18/2004, ĳ. 2. ĳasopis Nĳrodnĳho pamĳtkovĳho ųstavu - ųzemnĳho pracoviĳtĳ stĳednĳch ĳech v Praze (Sabĳnova 5, 130 11 Praha 3), formĳt A4, křĳidovĳ papĳr, doporuĳenĳ cena 60 Kĳ. Z obsahu: Jan ųiĳka: O dvojicĳ hospodĳrĳskĳch budov renesanĳnĳho pĳvodu, s. 28 - 32 (Liblice, Trhovĳ Štĳepĳnov); Karel Kĳbic ml.: Objekt z dusanĳ hlĳny v Bylancĳch a dalĳ nĳlezy z Kutnohorska, s. 33 - 44 (zĳamek v Křeseticĳch).

Roĳenka 2003 NPŪ-ųOP stĳednĳch ĳech v Praze (přĳloha ĳasopisu Pamĳtky stĳednĳch ĳech 18/2004 ĳ. 2). ĳinnost uvedenĳho ųstavu a jeho pracovnĳkĳ v r. 2003. Mimo jinĳ popisĳ a fotografie oprav pamĳtkovĳch objektĳ regionu, dĳnĳ na hradech a zĳmech ve vlastnĳ sprĳvĳ. Dĳkujeme za zaslĳnĳ.

Bibliografie pamĳtkovĳ pĳĳe za rok 1993. Sestavil Michal Patnĳ, vydal Nĳrodnĳ pamĳtkovĳ ųstav, ųstřednĳ pracoviĳtĳ, Praha 2004 (Valdĳtejnĳskĳ nĳm. 3/162 118 01 Praha 1, A5, 120 str.). Dĳleno mimo jinĳ na dokumentaci, rekonstrukci a restaurovĳnĳ, dĳjiny umĳnĳ, urbanismus a architektura, vĳtvĳrnĳ umĳnĳ, archeologie, historie. Dĳkujeme za zaslĳnĳ.

ĳeskĳ pamĳtky 15/2004 ĳ.2-3. ĳasopis pro pĳĳtele pamĳtek a historie vydĳvĳ ĳeskĳ svaz ochrĳncĳ pamĳtek (Mandlova 16, 320 03 Plzeĳ, A4, 28 str., barevnĳ obĳlka). Z obsahu: L. Hanzl: Opevnĳnĳ lokality v okolí Velichova, s. 8 - 11 (pravĳekĳ hradĳtĳ, mladohradĳtĳnĳ hradĳtĳ, starĳ tvrzĳtĳ s plĳnkem, novĳ tvrzĳ pĳstavenĳ na zĳamek); S. Novĳkovĳ: Nĳkolik poznĳmek k historii Rabĳtĳejna nad Štĳelou, s. 14 - 16.

V zĳvĳru roku 2004 vyšlo 31. ĳislo edice *Zapomenutĳ hrady, tvrze a místa nazvanĳ Dolnĳ a Hornĳ Lukavice* od autorĳ P. Roĳnberskĳho, J. Hĳjĳmana a V. Machovĳ. Formĳt A5, 52 stran, 1600 vĳtiskĳ. Moĳno objednat na adrese Ing. Petr Mĳkota, U Bachmaĳe 10, 326 00 Plzeĳ. Zĳroveň vyšla i druhĳ upravenĳ vydĳnĳ ĳ. 1 tĳĳe edice - **Hrad Drĳtka u Skořic** a ĳ. 15 **Hrad Laccembok a tvrz Hlohovĳ** (obohaceno o vĳsledky archeologickĳho vĳzkumu), kterĳ je moĳĳnĳ objednat tĳmtĳ.

J. ųlovec - T. Karel: **Tvrz a zĳamek v ųivoticĳch u Nepomuku** (in: *Minulostĳ Zĳpadodĳeskĳho kraje XXXIX*, s. 53 - 84, Plzeĳ 2004). Historie drobnĳho statku a vĳvoj zdeĳjĳho pĳnskĳho sĳdla. Bohatĳ kresebnĳ a fotografickĳ dokumentace. *P. Roĳnberskĳ*

Od kvĳtna 2005 by mĳl mĳt **okres Znojmo** svou reprezentativnĳ knĳĳnĳ publikaci. Knĳĳka, kterĳ bude encyklopedickĳm souhrnem vĳech hradĳ, tvrzĳ, zĳmkĳ a zřĳcenĳ Znojemska by vyšla k 1. vĳroĳĳ vstupu ĳR do EU a dĳky tomu bude mĳt 6 jazykovĳch mutaci. Asĳ pĳed pĳti, osmĳ lety si Daniel Rubeĳ, mĳstnĳ moderĳtor a fotograf, pro radost zaĳl dokumentovat naĳe pamĳtky a jednoho dne zjistil, ųe by z toho mohlo bĳt vĳc neĳ jen fotky. Navĳ pĳ zĳiĳtĳvĳnĳ podrobnĳstĳ k jednotlivĳm objektĳm získaval zĳjímavĳ informace, o kterĳ se ĳtĳl podĳlit s ostatnĳmi. Nĳpad vydat zĳznamy knĳĳnĳ byl jen otĳzkou ĳasu. Pro Rubeĳe je projekt autorĳskĳm knĳĳnĳm debutem. Knĳĳnĳ projekt, kterĳ v sobĳ shrnuje 103 slechtickĳch sĳdel znojemsĳho okresu, je svĳm rozsahem a grafickĳm zpracovĳnĳm jedineĳnĳm unikĳtem a nebyl dosud nikĳm realizovĳn. Vedle pĳehlednĳ a systematicky upravenĳch textovĳch informacĳ k jednotlivĳm objektĳm je pro ĳetĳnĳe pĳipraveno pĳes sto barevnĳch fotografiĳ a nezbytnĳ ilustrace. U hradĳ, z nichĳ jsou

dnes jen zříceniny, byl odborníky proveden průzkum a hrubý náčrt původní podoby objektů překreslil Karel Rivoľa. Součástí publikace je též volně vyjímatelná turistická mapa okresu s vyznačením všech památek, o kterých bude v knize řeč.

Přípravy na realizaci knížky jsou sice v plném proudu, ale tisková konference, která proběhla v pondělí 6. 12. 2004 v zeleném salonku hotelu Prestige odhalila, že k tomu, aby publikace spatřila světlo světa je zapotřebí sehnat ještě částku převyšující půl miliónu korun. Celkové náklady na vydání knihy byly spočítány na jeden a půl miliónu korun. Ruinám zapomenutých sídel byl alespoň na připravených stránkách vdechnut život, ale zda bude uvedena v život i knížka, ukáže teprve čas. *E. Zajíc (redakčně kráceno)*

Z hradů, zámků a tvrzí

Informace převzaté z tisku nemusí vždy odpovídat skutečnosti.

Známý zámek **Žinkovy** (o. Plzeň-jih) je nabízen ke koupi realitní kanceláří Civitas Praha za zhruba 4 milióny eur. Kancelář však zároveň upozorňuje na nutnost rozsáhlých investic do oprav objektu (zejména nové krytiny střechy a oprava nádvorní fasády). Ze strany představitelů obce by byla vítána spíše přestavba na hotel a orientace na kongresovou turistiku (Právo 5. 3. 2005).

Zámek **Vlčí Pole** (o. Mladá Boleslav), dříve letní sídlo rodiny Kinských, později státní domov důchodců, se dočkal nových, údajně lepších časů. Nemovitost i s parkem zakoupila sekta "matky Lasany" (cca osmnáctileté dívky z nábožensky založené rodiny z nedaleké obce). Interiéry prošly rekonstrukcí, taktéž topení. Zámek je sektou využíván k setkáním s matkou Lasanou, která prý pouhým pohledem dokáže probudit v člověku vnitřní lásku, pomoci mu od jeho problémů a připravit ho na lepší příští život. Zřejmě ne nadarmo se tvrdí, že nejlepší způsob jak zbohatnout je založit si vlastní sektu (Magazín Práva 5. 3. 2005).

Zámek **Hostačov** (o. Havlíčkův Brod) byl v únoru 2005 nabízen ve veřejné dražbě za 22 miliónů korun. Objekt prošel rozsáhlou rekonstrukcí interiéru i exteriéru. Byl nabízen i s krytým vyhříváním bazénem, rybníkem, sportovištěm, atriem, zámeckým parkem i s voliérou a s pozemky o celkové výměře 115 tisíc čtverečních metrů (Mladá fronta Dnes 10. 2. 2005).

Nové časy snad nadechávají i pro hrad **Prostibof** (též Kopec, o. Tachov). Majitel objektu firma Pegisan konečně zahájila opravy objektu. Zatím byl opraven přístupový most a dozděna a vyspárována čelní stěna vlevo od vstupu. Další opravy zřejmě budou pokračovat (připravený stavební materiál, stroje). Zároveň byla majitelem objektu vyhlášena veřejná sbírka za účelem získání finančních prostředků na zachování a opravu kulturní památky zámek a hrad Prostibof, která by měla být ukončena 30. 9. 2007. Peněžní prostředky je možno zaslat na zvláštní účet vedený u Komerční banky č. 35-1676230257/0100. Majitelem účtu je obecně prospěšná společnost při firmě Pegisan se sídlem Rooseveltova č. 35, Plzeň (osobní návštěva objektu leden 2005, o sbírce z vývěsky v galerii Sgrafita v Rooseveltově ul. v Plzni).

V. Lang

Horní hrad – Hauenštejn zve všechny zájemce k návštěvě. Otevřeno od Velikonoc do konce října o víkendech a svátcích od 10 do 17 hodin a v červenci a srpnu denně od 9 do 20 hodin. Po domluvě kdykoliv. Doprovodné akce: 30. 4. – Čarodějnice, 5. 6. – Dětský den, 5.–6. 7. – Oživený hrad, 9.–17. 7. – Rezbářské sympozium, 27.–28. 8. – hudební festival Folková Ohře

podrobněji www.hornihrad.cz

P. Mikota

Zprávy z klubu

Rada

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000.

Ve středu **8. června** se koná od 16 hodin v budově U slunce v Prešovské ulici (Národní památkový ústav - pracoviště Plzeň) **schůze Rady** s programem: posouzení konference Dějiny staveb 2005, příprava též konference 2006, stanovení členské ceny Hlásky na rok 2006 a výše "desátku" za rok 2005. Pobočky se

mohou zadání témat i hlasování o nich zúčastnit písemně (viz Stanovy KASu).

Redakce Hlásky zpracovává nával příspěvků v minulém období a žádá členy o další články či drobná sdělení do rubrik Už jste četli a Z hradů, zámků a tvrzí. Každý z autorů bude mít další ročník Hlásky zdarma.

Změny adres, titulů a příjmení, jakožto i přestupy mezi pobočkami je nutné včas nahlásit na výše uvedenou adresu nebo telefon.

Zpráva o činnosti v r. 2004: Rada zajišťovala vydávání klubového zpravodaje Hláska, získala na něj grant města Plzně. Časopis byl zdarma poskytován všem gymnáziím v Plzni, tak jako v něm publikujícím členům. První číslo bylo rozšířeno o 4 tiskové strany a bylo započato s výměnou za časopis Dědictví Koruny české. Rada dále vydala sborník příspěvků Dějiny staveb 2003, uspořádala konferenci Dějiny staveb 2004 a získala dotace na další sborník příspěvků z konference. V rámci oslav 20 let trvání klubu uspořádala Rada 15. ledna slavnostní akci, probíhající ve stejných prostorách, kde byl KAS založen (v Měšťanské besedě v Plzni), korunovanou přednáškou dr. T. Durdíka z Archeologického ústavu v Praze.

Zpráva o hospodaření v r. 2004: Zůstatek z r. 2003: 54183.50 Kč. Příjmy: (zaokrouhleno) 117819 Kč (dotace 97000, předplatné Hlásky 11620, desátky 3730, příspěvek na autobus na konferenci 5000, úroky 368.95, dary 100). Výdaje: 122973.50 Kč (na sborník z konference Dějiny staveb 2004 75000, na Hlásku 29804, na autobus na konferenci 13225, pronájem sálu 2350, vedení účtu 1318, známky, balíky, poštovné, kopírování, kancelářské potřeby 1275.50). Zůstatek: 49029 Kč. *pokladní J. Richterová*

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS pobočka Plzeň, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000.

Pro pravidelné klubové schůzky (vždy první středu v měsíci od cca 16 hod.) v restauraci U Vincenta se v lednu, v únoru ani v březnu nepodařilo zajistit přednášky a schůzky plnily jen společenskou a kontaktní úlohu. Zdá se, že se potenciál členů schopných a ochotných si krátké přednášky na nejruznější historická témata připravit a přednést vyčerpal. Situaci bude nutné řešit (viz dále). Na místě konání schůzek se zatím nic nemění.

Jarní členská schůze se koná ve čtvrtek **21. dubna** ve Velkém klubu (sklepení) plzeňské radnice na nám. Republiky s programem: stanovení členských příspěvků na další období, vyloučení neplatců, přijímání nových členů, přednášky na schůzkách, knihovna, diskuse o činnosti na další období a přednáška Mgr. K. Nováčka o středověké keramice.

V sobotu dne **23. dubna** se koná jarní **autovycházka**. Opět navštívíme místa, špatně dostupná vlakem; nyní to budou renesanční zámek Kaceřov (s prohlídkou interiéru), obhlídka někdejších cisterciáckých dvorů Lednice a Ořsan, románského kostela v Potvorově, zámku v Žihli a návštěva zřícenin hradů Rabštejna a Sychrova. Majitelé automobilů (jimž ostatní příspějí na náklady cesty) i "pěšáci" oznámí svoji účast koordinátorovi akce P. Rožmberskému (tel. viz výše). Odjezd bude z parkoviště v býv. Nádražní třídě (u býv. planetária, nymi soudu) v 8 hodin. Určitě bude krásně.

Z téhož parkoviště, ovšem již v 6.30 odjíždí autobus v **sobotu 14. května** na dvoudenní zájezd "Po stopách K. H. Máchy". Pod vedením M. Novobilského (s ním se na tel. 737925829 mohou domluvit na místě "nalodění" zájemci z Prahy a okolí) je v plánu navštívit v sobotu Dražice, Michalovice, Zvíetice, Bezděz, Starý Bernštejn a Helfenburk. Nocleh je zajištěn v Litoměřicích a v neděli budou následovat Kamýk, Oltářík, Skalka, Kostomlaty a Házmburk. Návrat do Plzně 15. 5. do 18.30 hod. Cena za místo je 650 korun (v ceně je doprava, nocleh, snídaně a úrazové pojištění). Zájezd zajišťuje cestovní agentura naši členky pí Heleny Matějkové, které se bude platit na klubové schůzce popřípadě v autobusu. Kvůli

pojistce je třeba jí nahlásit spolu se závaznou přihláškou i rod. číslo a domluvit se na případném zajištění večere (tel. 377535 886, 777108634) maximálně do 5. května. Je možné vzít s sebou rodinné příslušníky či známé tak, aby byl autobus naplněn.

V letošním roce oslavili nebo oslaví kulatá životní jubilea následující členové pobočky: Petra Dočkalová z Plzně a Radomír Lopata z Dobřiva 20 let, Jaroslav Drnek z Plzně, Jiří Flanderka z Třebošné, Bohumila Jankovská z Klatov, JUDr. Petra Jánošíková z Plzně a Dagmar Karlová z Radnice třicetku, Petr Bažant z Žatec, Tomáš Karel ze Štáhlavic, Jan Kraft z Rokycan a ing. Ivan Liška z Plzně 40 let, Miloš Blažek z Plzně, Josef Haas z Domažlic, Jan Lešetický z Plzně-Radobyčie, Libuše Nožičková z Plzně, Olga Sejrková z Města Touškovy a Milan Trachta z Vochova padesátku, Jaroslav Brožik z Rokycan, Petr Šinovský z Plzně a Pavel Tolar z Plzně 60 let, Hana Hulcová z Plzně, ing. Václav Jiřinec z Plzně, František Ludvík ze Strašic a Igor Teplický z Prahy sedmdesátku. Osmdesátiny slaví Alexej Salzman z Mladé Vožice.

Vedení pobočky a redakce Hlásky přeje všem jubilantům hodně zdraví, úspěchy v osobním životě, inspiraci při bádání a pohodu při čtení Hlásky.

Zpráva o činnosti v r. 2004: Pravidelné schůzky členstva s přednáškami se konaly jednou měsíčně. Jarní vycházka směřovala do Starého Plzece a jeho okolí, podzimní autovycházka na Spálenopoříčsko, jarní zájezd na Strakonicko, podzimní na Plánecko. Dvě členské schůzky byly provázeny přednáškami o hradišti Hůree (hradu Plzň) a o zmizelých kostelích v plzeňské diecézi. V létě byla ke 20. výročí klubu uspořádána v prostorách Státní vědecké knihovny v Plzni výstava České hrady, zámky a tvrze v odborné literatuře a na podzim byla obdobná výstava v Třebošné. Knihovna byla v závěru roku přestěhována do knihovny právnické fakulty Západočeské univerzity, nebyl však dořešen způsob výpůjček.

Zpráva o hospodaření v r. 2004: Zůstatek z r. 2003: 13232,50 Kč. Příjmy: 28992 Kč (příspěvky 17210, na zájezdy 11290, vrácené poštovné 22, dary 470). Výdaje: 30610,50 (Hláška 7660, desátek 1990, poštovné, balné, kancelářské potřeby 6878,50, literatura 150, dar 1000). Zůstatek: 11614 Kč.

pokladní J. Richterová

Pobočka Zlín

Kontaktní adresa: KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Hoza, Dukelská 3975, 760 01 Zlín.

Zpráva o činnosti v r. 2004: Několik členů pobočky se zúčastnilo tadičního tříkrálového výstupu na hrad Helfštýn a v lednu se někteří členové účastnili poznávací akce, kdy některé odvážlivce neodradilo nocovat na hradech ani v teplotách -25 stupňů Celsia. Byly navštíveny tyto objekty: Šlikovka u Jáchymova, Hauenštejn, Perštejn, Lestkov (Egerberk), Červený Hrádek u Chomutova, Osek (Riesenburg). V květnu někteří ze členů pomáhali při archeologickém výzkumu naleziště z doby bronzové v Otrokovicích pod vedením dr. J. Kohoutka. Na konci května byl zorganizován A. Fuksou autokarový zájezd do Litevské republiky, který byl velmi zdařilý. Navštívili jsme hlavní město Vilnius a město Kaunas s městskými hrady, perlu zájezdu byl hrad Trakai-Salos Pils (ostrovní hrad), dále bylo navštíveno několik skanzenů lidové architektury a známá Kurská písečná kosa. V červenci navštívili někteří členové hrady v poříčí Bobrůvky - Mitrov, Vickov, Košíkov a Loučka společně s hrady Zubštejnem a Pernštejnem a dále reliktu hradu Rožnova. V srpnu se účastnili pánové A. Hoferek, M. Zikmund a K. Miklas pracovního aktivu na hradě Lietava, kde proběhly zajišťovací práce na klenbách. 6. - 8. srpna byla pod vedením dr. Kohoutka podniknuta výprava na hrady

v povodí Oslavy a Jihlavy. Navštíveny byly ketkovický hrad, Kraví Hora, tvrzíště Senorady, Templštejn (jeden z mála templářských hradů u nás), románská rotunda v Reznovicích, město Ivančice a zříceniny kláštera Rosa Coeli v Dolních Kounicích. Několik členů se účastnilo 15. září záchranného archeologického výzkumu na hradě Engelsberku nad Horní Lhotou pod vedením dr. Kohoutka, kde byla začistěna a prohloubena pirátská sonda v hradním jádru. Po zdokumentování nálezů ze 13. - 16. st. byla zasypána a terén uveden do původního stavu. Koncem září byla podniknuta třídní výprava do Kutné Hory pod vedením J. Plevy. Navštíveny byly: katedrála sv. Barbory, Kamenný dům, chrám sv. Jakuba, Hrádek, Vlašský Dvůr a dále hrady Sion a Malešov. V říjnu pod vedením dr. Hozy zorganizována automobilová výprava za poznáním hradů východního Slovenska - Liptovský Hrádek, Spišský hrad, Velký Šariš, Kapušany, Zborov (Makovica), Plaveč, Stará Lubovňa, navštívena též městská památková rezervace Bardějov. 2. 11. svolána valná hromada, kde A. Hoferek promítl diapozitivy s tematikou slovenských hradů. Jeden víkend v prosinci se konal autovýlet na Slovensko, kde navštíveny hrady Zniev, Blatnica, Slatina, Starhrad, Varín a kaštiely v Neepalech.

J. Hoza

Zpráva o hospodaření v r. 2004: Zůstatek z r. 2003: 225 Kč. Příjmy: 2710 Kč (čl. příspěvky, předplatné Hlásky). Výdaje: 1856 Kč (desátek, Hláška, poštovné, kopírování, obálky, známky). Zůstatek: 1079 Kč.

Z. Sadilek

Pobočka Humpolec

Kontaktní adresa: KAS, pobočka Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec.

Zpráva o činnosti v r. 2004: Členové pobočky se scházeli spolu s dalšími dobrovolníky na údržbě a přípravě kulturních akcí na zřícenině hradu Orlik u Humpolce. V závěru sezóny jednotlivci též pomáhali při dokončování terénních úprav a předstíhového archeologického výzkumu tvrze Melechov u Ledče nad Sázavou. Pobočka se sešla na výroční členské schůzi dne 30. 10. 2004. Byla zhodnocena činnost za rok 2004, odsouhlasen nový člen do společnosti Castrum o.p.s. O. Vacek za J. Pinkase, kterému začíná povinná zákonná přestávka. Dále byly řešeny problémy provozu hradu a nastiněn výhled aktivit a priorit na rok 2005. Podána též informace o odstoupení M. Žákové z pobočky z důvodu stěhování ze Sázavy do Prahy. Do knihovny pobočky byla přikoupena nová publikace AH 29/04. Pobočka ke konci roku měla 9 členů.

Zpráva o hospodaření v r. 2004: Zůstatek z r. 2003: 2384 Kč. Příjmy 570 Kč (čl. příspěvky, předplatné Hlásky). Výdaje 805 Kč (desátek 100, Hláška 160, publikace, poplatky bance). Zůstatek: 2149 Kč.

F. Kocman

Další informace od poboček redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela.

Kontakty na ostatní pobočky:

Pobočka Praha

Kontaktní adresa: KAS pobočka Praha, PhDr. Jiří Úlovec, Tř. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 - Dejvice.

Pobočka Hradec Králové

Kontaktní adresa: Ing. Jiří Slavík, Nerudova 1210, 517 41 Kostelec n. Orlicí.

Pobočka Brno

Kontaktní adresa: Dr. J. Doležel, ArÚ AV ČR, Královopolská 147, 600 00 Brno.

**Uzávěrka dalšího čísla: 10. 6. 2005
(vyjde v první červencové dekádě 2005).**

HLÁSKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. dubnové dekádě 2005.

Šéfredaktor Petr Rožmberský, technický redaktor ing. Petr Mikota, redaktor pro internet Roman Bečka (www.volny.cz/klubas). Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Vydává Klub Augusta Sedláčka za příspěví Města Plzně. Registrováno pod značkou OK ÚmP 23/1991. 360 výtisků.